บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของการวิจัย และขอนำเสนอตามลำดับดังนี้ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย 2) เพื่อวิเคราะห์เชิงคุณภาพในด้านคุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง 3) เพื่อนำเสนอกระบวนการถ่ายทอดคุณลักษณะไทย คุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยวิธีการศึกษา 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ จากข้อมูลประวัติศาสตร์ เอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง และประวัติศาสตร์มุขปาฐะ ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาภาคสนามจากพื้นที่สนาม 6 พื้นที่ ได้แก่ สำนักดาบพุทธไธสวรรย์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดอ่างทอง วิทยาลัยนาฏศิลป โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม โรงเรียนพุทธจักรวิทยา ด้วยวิธีการสังเกตการสอน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้สอน ผู้เรียนและสนทนากลุ่มผู้เรียน ขั้นตอนที่ 3 ประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ

กระบวนการวิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. วิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยศึกษาจากเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง และประวัติศาสตร์บอกเล่า

2. วิจัยเชิงบรรยาย จากการศึกษาภาคสนามโดยวิธีการสังเกตการสอน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สอน ผู้เรียน และการสนทนากลุ่มผู้เรียน

3. นำเสนอกระบวนการถ่ายทอด คุณค่า และคุณลักษณะไทยในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองต่อที่ประชุมผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้

4. นำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงข้อค้นพบของการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7.1 สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย เรื่องการวิเคราะห์คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

7.1.1 คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยในอดีต

7.1.2 คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองในปัจจุบัน

7.1.3 การนำเสนอกระบวนการถ่ายทอด คุณลักษณะไทย คุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองในอนาคต

7.1.1 คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยในอดีต

7.1.1.1 วิวัฒนาการศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยในอดีต

ผลการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ พบว่า วิวัฒนาการของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยในอดีต สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 สมัยกรุงสุโขทัย - สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 4) ระยะที่ 2 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว - สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และระยะที่ 3 สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว - สมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (พ.ศ.2533) มีรายละเอียดดังนี้

<u>ระยะที่ 1 สมัยสุโขทัย - สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 4)</u> เป็นระยะของการทหารและการรบแบบโบราณ ในระยะนี้ประเทศไทยทำสงครามกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงเพื่อปกป้องดินแดน และเพื่อขยายดินแดนให้แก่ชนชาติไทยอยู่ตลอดเวลา แบบแผนของการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยได้มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยเริ่มจากความเชื่อที่ว่า ชายไทยทุกคนต้องเป็นนักรบ หรือเป็นทหาร เพื่อปกป้องแผ่นดิน วิชาการต่อสู้ป้องกันตัวจึงเป็นวิชาที่สำคัญสำหรับพระมหากษัตริย์และประชาชนทั่วไป

การต่อสู้ด้วยมวยไทย จะใช้อาวุธในร่างกายครบ 9 ส่วน ได้แก่ หมัด เท้า เข่า ศอก และศีรษะ รวมเรียกว่า นวอาวุธ การแต่งกายมวยไทยที่เป็นลักษณะเฉพาะคือการคาดหมัด และมีเครื่องรางของขลังประกอบเช่น ผ้าประเจียดผูกต้นแขน มงคลสวมศีรษะ เป็นต้น ในสมัยนี้ได้พบตำราต่อยมวยบันทึกไว้ในใบข่อย แบบแผนการต่อสู้จะมีการถวายบังคม การรำไหว้ครูก่อนทำการชก และมีดนตรีจากปี่ชวา กลองแขก ประกอบการต่อสู้

การต่อสู้ด้วยอาวุธสั้นอาวุธยาว และเครื่องป้องกัน พบว่า มีกระบี่ ดาบ กฤช พลอง ง้าว เสโล โตมร แหลน หลาว หอก หอกซัด โล่ ดั้ง เขน รวมเรียกว่า กระบี่กระบอง การแต่งกายยามออกรบเป็นกางเกงขาลีบ เสื้อแขนยาว มีหมวกสีต่าง ๆ ตามหมวดหมู่ มีการสวมเครื่องรางของขลัง เช่น เสื้อยันต์ ตะกรุด พิรอด ฯ แบบแผนการต่อสู้จะมีการถวายบังคมเมื่อแสดงต่อหน้าพระมหากษัตริย์ การรำอาวุธก่อนทำการต่อสู้ มีดนตรีจากปี่ชวา กลองแขกประกอบการต่อสู้

วิชาการต่อสู้ป้องกันตัวมวยไทยและกระบี่กระบองเป็นความจำเป็นสำหรับการป้องกันประเทศ การเข้ารับราชการ นอกจากนี้ยังจัดเป็นวิชาสำหรับบูชาเทพเจ้า และเป็นการละเล่นเพื่อความสนุกสนาน ฝึกฝนฝีมือสำหรับประชาชน

การศึกษาวิชาการต่อสู้เป็นการศึกษาตามอัธยาศัยโดยศึกษาจากพระ ชาวบ้าน ข้าราชการในวัง

<u>ระยะที่ 2 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว - สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว</u> ระยะเริ่มการทหารและการรบสมัยใหม่ ในระยะนี้ประเทศไทยยังคงมีสงครามบ้างประปราย แต่เป็นสงครามที่ห่างจากเมืองหลวง และเริ่มมีการใช้อาวุธแบบใหม่ ความเชื่อที่ว่าชายไทยทุกคนต้องเป็นทหารไม่ปรากฏอีก แต่พระมหากษัตริย์ยังทรงมีพระราชประเพณีในการศึกษาวิชามวยไทยและกระบี่กระบองสำหรับประชาชน วิชาการต่อสู้ป้องกันตัวเป็นวิชาที่เรียนไว้เป็นความรู้ประดับกาย เพื่อป้องกันตนเอง และเพื่อศักดิ์ศรีของตนเอง โดยเฉพาะมวยไทย สำหรับกระบี่กระบองจะเป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนาน

การต่อสู้ด้วยอาวุธมวยไทย โดยใช้นวอาวุธยังมีครบถ้วนเช่นเดียวกับในระยะที่ 1 การแต่งกายของมวยยังคงมีการคาดหมัด สวมมงคล แบบแผนการชก มีการถวายบังคม การรำไหว้ครูมวยก่อนการต่อสู้ และมีดนตรีปี่ชวากลองแขก

การต่อสู้ด้วยอาวุธกระบี่กระบอง ในระยะนี้อาวุธจะลดลงบางส่วนและเพิ่มบางส่วน ดังนี้ กระบี่ ดาบ กฤช ง้าว หอกซัด พลอง ไม้สั้น โล่ ดั้ง เขน การแต่งกายมีการสวมมงคล แบบแผนการต่อสู้มีการถวายบังคม การรำอาวุธ และการต่อสู้ มีดนตรีปี่ชวากลองแขก ในระยะนี้มีการกำหนดเพลงในการแสดงชัดเจน เช่น กระบี่ใช้เพลงกระบี่ลีลา ดาบสองมือทั้งสองฝ่ายใช้เพลงสร้อยสน ดาบสองมือกับดาบดั้งใช้เพลงสมิงทองเทด ดาบโล่และดาบดั้งใช้เพลงสมิงทองมอญ เป็นต้น แบบแผนการต่อสู้มีลักษณะเช่นเดียวกับระยะที่ 1 คือ มีการถวายบังคม การรำอาวุธก่อนการต่อสู้ และมีแบบแผนของดนตรีประกอบจังหวะการรำและจังหวะการต่อสู้ เช่นในระยะที่ 1

ระยะนี้มวยไทยและกระบี่กระบองได้เข้าสู่ระบบการศึกษา โดยจัดเป็นส่วนหนึ่งของวิชาพลศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก ในโรงเรียนสามัญ (โรงเรียนสวนกุหลาบ) และในโรงเรียนฝึกหัดครู ผู้สอนจึงประกอบด้วยครูในสถานศึกษา และครูตามสำนักทั่วไป

ระยะที่ 3 สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว - พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (พ.ศ.2533) เป็นระยะของการทหารและการรบสมัยใหม่ พระมหากษัตริย์ไม่มีพระราชประเพณีในการศึกษามวยไทยและกระบี่กระบองอีก สำหรับประชาชนทั่วไป มวยไทยและกระบี่กระบองเป็นวิชาสำหรับผู้ที่สนใจเช่นเดียวกับระยะที่ 2 ต่างกันที่มวยไทยได้เปลี่ยนไปเป็นมวยเพื่ออาชีพอย่างเต็มรูปแบบ จึงมีผู้ฝึกมวยเพื่อเป็นอาชีพมากขึ้น มีค่ายมวย และมีผู้สนับสนุนการชกมวยในเชิงอาชีพมากขึ้น แต่กระบี่กระบองเป็นการเรียนเพื่อการแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ เป็นความสนุกสนานมากกว่าใช้ในการป้องกันตัว โดยเฉพาะในต้นรัชกาลที่ 9 กระบี่กระบองเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ

การต่อสู้ด้วยอาวุธมวยไทย การต่อสู้ด้วยอาวุธในร่างกายครบทั้ง 9 อาวุธในหนึ่งคนเช่นในสมัยก่อนได้ลดลง เป็นการฝึกใช้อาวุธใดอาวุธหนึ่งให้มีความสามารถจริง ๆ เช่น การใช้ศอก การใช้เข่า และขึ้นชกต่อสู้เพื่อชิงรางวัล แบบแผนการรำไหว้ครูก็ได้ลดความสำคัญลง เพราะผู้ชมต้องการให้ชกกันโดยไม่เสียเวลา การสวมมงคลเป็นเพียงข้อบังคับการแต่งกายมากกว่าที่จะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ การต่อสู้ยังคงมีเพลงประกอบ เพลงไหว้ครูได้แก่ เพลงสะระหม่า และเพลง ต่อสู้ได้แก่ เพลงเจ้าเซ็น

การต่อสู้ด้วยอาวุธกระบี่กระบอง ในระยะนี้อาวุธหลักที่นิยมใช้แสดงและใช้สอนมีเพียง 4 ชนิด คือ กระบี่ ดาบ พลอง ง้าว เครื่องฝึกทักษะคือไม้สั้น และเครื่องป้องกันอาวุธมี โล่ เขน ดั้ง แบบแผนการต่อสู้ยังคงเป็นแบบแผนเดิม และเพิ่มแนวปฏิบัติบางอย่างให้ชัดเจนขึ้นในสมัยอาจารย์นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา คือ การขึ้นพรหม การเดินแปลง การขอขมาหลังจากจบการต่อสู้ ซึ่งถือเป็นระเบียบปฏิบัติที่ยอมรับกันมาจนถึงปัจจุบันทั้งในการเรียนการสอนและการแข่งขัน เพลงที่ใช้ในการต่อสู้มีกำหนดไว้ตามแบบแผนเดิม แต่ในทางปฏิบัติไม่ยึดถือกันมากนัก และระยะหลังเพลงในการแสดงมักจะใช้เพลงปี่มวยบรรเลงแทน

การเรียนมวยไทยและกระบี่กระบองมีทั้งการเรียนจากค่ายหรือสำนัก และเรียนในสถานศึกษา ซึ่งได้จัดให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรวิชาพลศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนฝึกหัดครู และโรงเรียนสามัญ เพื่อเป็นกิจกรรมการออกกำลังกาย

7.1.1.2 คุณลักษณะไทยในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย

คุณลักษณะไทยในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย แบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านคุณสมบัติส่วนตัว และด้านการดำเนินชีวิต พบว่ามีคุณลักษณะดังนี้

1) ด้านคุณสมบัติส่วนตัว คุณสมบัติส่วนตัวที่พบในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย ประกอบด้วย

1.1) ความกตัญญูกตเวที ซึ่งจะพบได้จากลักษณะของวิชาที่ใช้ในการต่อสู้ป้องกันประเทศชาติ แบบแผนในการเรียนที่ประกอบด้วยการยกครู การไหว้ครู แบบแผนการต่อสู้ที่ประกอบด้วยการถวายบังคม การรำไหว้ครู ซึ่งทุกส่วนนี้เป็นการแสดงให้เห็นคุณลักษณะของความกตัญญูกตเวที ในส่วนความกตัญญูกตเวทีนี้ทำให้เกิดความประพฤติ หรือการแสดงออก ของความอ่อนน้อมถ่อมตน การมีสัมมาคารวะ การเคารพอาวุโส การเชื่อฟัง และการเสียสละ

1.2) ความมีวิริยะ เป็นความบากบั่นพากเพียร และกล้าหาญ จะพบได้จากวิธีการเรียนที่ต้องใช้ความพากเพียรจึงจะผ่านการเรียนในแต่ละขั้น และต้องมีความกล้าหาญในการต่อสู้กับความไม่รู้ กล้าหาญในการต่อสู้ศัตรู และกล้าหาญในการลดตัวยอมตนให้ผู้อื่น นั่นคือความกล้าหาญ ผู้ที่มีความกล้าหาญจะแสดงความกล้าหาญที่ไม่ก้าวร้าว รุกรานผู้อื่น

1.3) ความมีขันติ เป็นความอดทนต่อปัญหาอุปสรรคและมีบุคลิกที่เข้มแข็ง ผู้เรียนการต่อสู้จะต้องมีความอดทนต่ออุปสรรคทั้งปวง ไม่ท้อถอย ทำให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งความเข้มแข็งนี้ลักษณะของคนไทยจะไม่ใช่ความแข็งกระด้าง

2) ด้านแนวการดำเนินชีวิต แนวการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย

2.1) ความสามัคคี ความสามัคคีจะพบได้จากกระบวนการทั้งหมดในการเรียนการต่อสู้ป้องกันตัว ทั้งการอบรมสั่งสอนจากครู และวิธีการการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน

2.2) ความมีพรหมวิหารสี่ ความมีพรหมวิหารสี่พบได้ตั้งแต่แบบแผนของการต่อสู้ที่เริ่มจากทำขึ้นพรหม รวมทั้งการอบรมสั่งสอนที่ไม่ให้นำความรู้ไปเบียดเบียนผู้อื่นหรือทำความเดือดร้อนต่อสังคม และการให้รู้จักช่วยเหลือบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ เป็นต้น

คุณลักษณะทั้งหมด ทั้งคุณสมบัติส่วนตัว และแนวการดำเนินชีวิตเป็นคุณลักษณะที่ผสมผสานกลมกลืนกันทั้งหมดโดยไม่แยกส่วน นอกเหนือจากคุณลักษณะดังกล่าวมาแล้วยังพบว่า ในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยได้แสดงให้เห็นถึงความประณีต ละเอียดอ่อน และการรู้จักประสานประโยชน์ของคนไทย อันได้แก่ การมีเครื่องอาวุธที่สวยงาม การมีท่ารำที่สวยงาม และท่าการต่อสู้ที่เข้มแข็งประกอบการเลือกใช้จังหวะดนตรีที่สอดคล้องเหมาะสม อันเป็นการแสดงออกที่สร้างสรรค์ของคนไทย

7.1.1.3 คุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย

คุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยประกอบด้วย คุณค่าในตัววิชา คุณค่าในผู้เรียน และคุณค่าในสังคม ดังนี้

คุณค่าในตัววิชา ได้แก่ การใช้ในการต่อสู้

คุณค่าในผู้เรียน ประกอบด้วย คุณค่าทางด้านสมรรถภาพทางกาย ด้านสมรรถภาพทางจิต และด้านจิตวิญญาณ

คุณค่าในสังคม ได้แก่ การเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ และคุณค่าในส่วนที่สร้างให้เกิดคุณค่าสังคม ได้แก่ การรู้จักวินัย การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นต้น

นอกจากนี้พบว่า ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยมีคุณค่าในเชิงคุณวิทยาอย่างครบถ้วน ได้แก่ คุณค่าทางจริยะ หรือการปฏิบัติตนที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับในสังคม และคุณค่าทางสุนทรียะ อันได้แก่ ความงามในส่วนของเครื่องอาวุธ ท่วงท่าการแสดง และความสอดคล้องของจังหวะดนตรีประกอบการเคลื่อนไหว

7.1.1.4 กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย

เนื่องจากกระบวนการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยมีพัฒนาการในอดีตที่ต่อเนื่องกัน 3 ระยะ ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดจะแตกต่างกันไปบ้างในระยะต่าง ๆ ดังนี้

<u>วัตถุประสงค์</u> การเรียนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในอดีตมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังนี้ คือเรียนเพื่อความอยู่รอด เพื่อเพิ่มความสามารถ เพื่ออาชีพ เพื่อการออกกำลังกาย และเพื่อรักษาวัฒนธรรม

<u>ผู้ถ่ายทอดความรู้</u> มีทั้งพระ ข้าราชการในวัง และครูทั่วไป ผู้ถ่ายทอดความรู้นี้จะแตกต่างกันในแต่ละระยะ

<u>ผู้รับการถ่ายทอดความรู้</u> ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ มีทั้งพระมหากษัตริย์ และประชาชนทุกคนในระยะที่ 1 พระมหากษัตริย์และผู้สนใจ รวมทั้งนักเรียนในระยะที่ 2 และเฉพาะผู้ที่สนใจในเชิงอาชีพ ผู้สนใจทั่วไปและนักเรียน ในระยะที่ 3

<u>เนื้อหาที่ถ่ายทอด</u> เนื้อหาการต่อสู้ป้องกันตัวจะประกอบด้วยทักษะและแบบแผนการต่อสู้ ทักษะการใช้พลังจิตควบคุมกาย และคุณธรรมในการต่อสู้ ความรู้ทั้ง 3 ประการนี้จะผสมผสานในสัดส่วนที่เท่ากัน เพื่อถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งต่อมาสัดส่วนความรู้ของการถ่ายทอดแตกต่างกันในแต่ละระยะ กล่าวคือ ทักษะและแบบแผนการต่อสู้ ทักษะการใช้พลังจิต และคุณธรรมในการต่อสู้ มีสัดส่วน

เท่ากัน ระยะที่ 2 ทักษะการใช้พลังจิตจะลดลง และระยะที่ 3 ทักษะการใช้พลังจิตและคุณธรรมในการต่อสู้จะน้อยกว่าเรื่องของทักษะและแบบแผนการต่อสู้

วิธีการถ่ายทอดความรู้ ในระยะที่ 1 ผู้สอนจะให้ความสำคัญต่อการสอนความรู้ และการอบรม ด้านจิตใจและความประพฤติ วิธีการถ่ายทอดความรู้จึงประกอบด้วย การคัดเลือกผู้เป็นศิษย์ การทำพิธียกครู การปฏิญาณตนก่อนเรียน การไหว้ครูประจำปี และการฝึกทักษะต่าง ๆ โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแบบ ผู้เรียนฝึกฝนเอง ต่อมาวิธีการถ่ายทอดได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ในแต่ละระยะที่ 2 และระยะที่ 3 ผู้สอนให้ความสำคัญกับการสอนทักษะการต่อสู้มากกว่าการอบรมบ่มนิสัย และเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและสถานภาพของวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว จึงทำให้วิธีการถ่ายทอดบางอย่างเปลี่ยนแปลง เช่น การคัดเลือกผู้เป็นศิษย์ การทำพิธียกครู เป็นต้น

สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอด สื่อในการถ่ายทอดความรู้ที่สำคัญและเห็นได้ชัดเจนตลอดมา คือ สื่อบุคคล อันได้แก่ครู และรุ่นพี่

การวัดและประเมินผล จะพิจารณาจากความสามารถในการแสดง การต่อสู้ และคุณธรรมของนักสู้เป็นหลัก

โดยสรุปกระบวนการถ่ายทอดที่กล่าวมาจะพบว่า รูปแบบของการสอนที่สำคัญคือ การมีครูต้นแบบที่มีคุณภาพ จะสามารถจัดประสบการณ์ตรงที่มีความหมายให้กับผู้เรียนได้ รูปแบบการเรียนที่สำคัญคือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีความหมายทุกกิจกรรม

7.1.2 คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

ในการศึกษาภาคสนามเฉพาะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบอง พบว่า ในพื้นที่ทั้ง 6 สนาม มีจุดมุ่งหมายในการสอนวิชากระบี่กระบองต่างกัน คือ การสอนให้เป็นนักต่อสู้และเป็นคนดีของสังคม สอนให้เป็นนักต่อสู้ที่มีความสามารถในสนามรบ สอนให้เป็นครูกระบี่กระบอง สอนให้เป็นนักแสดงและนักเผยแพร่วัฒนธรรม สอนเพื่อการออกกำลังกายและเป็นนักกีฬา และสอนเพื่อการออกกำลังกาย แต่โดยภาพรวม จุดมุ่งหมายหลักของการสอนกระบี่กระบองทั้ง 6 สนาม คือ เพื่อรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย

อาวุธที่ใช้ในการสอนในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน มีเพียงพื้นที่เดียวที่เป็นสำนักที่เรียนอาวุธหลักครบ 4 ประเภท และเรียนอาวุธอื่น ๆ รวมทั้งมวยไทย สนามอื่นนอกนั้นจะเรียนเพียง 1-2 อาวุธ ซึ่งมักเป็นกระบี่และดาบสองมือ อันเป็นอาวุธที่เป็นหลักของการใช้อาวุธสั้น สำหรับอาวุธอื่น ๆ ไม่มีการเรียนการสอนเนื่องจากเวลาเรียนไม่เพียงพอ ยกเว้นบางพื้นที่ที่ได้จัดให้มีชมรมกระบี่กระบองจึงจะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนอาวุธอื่น ๆ เพิ่มขึ้นตามที่ตนสนใจ แบบแผนการเล่นหรือการแสดงกระบี่กระบอง

ยึดถือตามแบบของอาจารย์นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา มีการบรรเลงเพลงประกอบการต่อสู้เฉพาะในการแสดงจริง แต่ไม่เข้มงวดว่าต้องใช้เพลงให้ตรงตามอาวุธ การสอนในชั้นเรียนทั่วไปไม่ใช้เพลงประกอบการสอน

7.1.2.1 คุณลักษณะไทยในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบอง

คุณลักษณะไทยในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบองด้านคุณสมบัติส่วนตัว และแนวการดำเนินชีวิต มีลักษณะเช่นเดียวกับคุณลักษณะไทยในอดีต กล่าวคือ

คุณสมบัติส่วนตัว ประกอบด้วย ความกตัญญูกตเวที ความวิริยะ (บากบั่นกล้าหาญ) ความมีขันติ (อดทน เข้มแข็ง) แต่คุณลักษณะดังกล่าวนี้จะได้รับการปลูกฝังและพัฒนาให้เกิดขึ้นในผู้เรียนมากน้อย หรือครบทั้ง 3 ลักษณะเพียงใดนั้นขึ้นกับแต่ละสนาม เช่น

สนามสำนักดาบพุทธไธสวรรย์ จะพบทั้งเรื่องของความกตัญญูกตเวที ความมีวิริยะ ความมีขันติ

สนามโรงเรียนพุทธจักรวิทยา จะพบเพียงเรื่องของความมีขันติ ในแง่ความอดทนต่อความเมื่อยในท่ารำแต่เพียงอย่างเดียว และเมื่อเปรียบเทียบลักษณะของความอดทนแล้วจะน้อยกว่าสนามอื่น เป็นต้น

แนวการดำเนินชีวิต พบว่าประกอบด้วย ความสามัคคีและการมีพรหมวิหารสี่ แต่มีลักษณะเช่นเดียวกับคุณสมบัติส่วนตนคือ คุณลักษณะด้านแนวการดำเนินชีวิตในแต่ละสนามอาจมีไม่ครบทั้ง 2 ด้าน และให้ความสำคัญไม่เท่ากัน เช่น

สนามวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดอ่างทอง จะพบความสามัคคีเป็นอย่างมาก แต่พูดถึงการไม่นำความรู้ไปเบียดเบียนผู้อื่นน้อย

สนามวิทยาลัยนาฏศิลป จะอบรมถึงการไม่นำความรู้ไปเบียดเบียนผู้อื่นมากกว่าเรื่องความสามัคคี เป็นต้น

ดังนั้นคุณลักษณะไทย ด้านคุณสมบัติส่วนตัว ด้านแนวการดำเนินชีวิต ในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบองมีลักษณะเหมือนกับการศึกษาในอดีตทุกประการ สิ่งที่แตกต่างคือไม่มีการผสมผสานคุณลักษณะให้รวมเป็นหนึ่งเดียวในบุคคล คุณลักษณะที่ปรากฏแยกเป็นส่วน ๆ หรือเป็นแต่ละเรื่องทั้งนี้ขึ้นกับพื้นที่สนามแต่ละแห่ง

7.1.2.2 คุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

คุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบอง เป็นคุณค่าที่มีอยู่ในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง แต่การที่บุคคลรู้สึกว่าคุณค่าเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากความไม่เข้าใจในวิชาอย่างแท้จริง และนำมาใช้เป็นบางส่วน จึงทำให้มีคุณค่าไม่ครบถ้วน ดังนี้

คุณค่าในตัววิชา คุณค่านี้ได้แก่ การใช้ในการป้องกันตัว เมื่อนำมาสอนเพียงบางส่วน เช่น สอนเฉพาะท่าขึ้นพรหม หรือท่ารำ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันไม่ได้ จึงทำให้ไม่ได้รับคุณค่าที่แท้จริงในตัววิชา

คุณค่าในผู้เรียน ประกอบด้วยคุณค่า 3 ด้าน คือ

1) ด้านสมรรถภาพทางกาย ประกอบด้วย ความแข็งแรง ความคล่องแคล่ว ว่องไว ฯ
2) ด้านสมรรถภาพทางจิต ประกอบด้วย การมีสติ ความมีไหวพริบ ความมั่นใจในตนเอง การกล้าเผชิญปัญหาเฉพาะหน้า
3) ด้านจิตวิญญาณ ประกอบด้วย ความรักชาติ ความภูมิใจในความเป็นไทย.

คุณค่าในผู้เรียนทั้ง 3 ด้านนี้ ผู้เรียนในสนามแต่ละแห่งจะได้รับคุณค่าไม่เท่ากัน บางสนามจะไม่มีเรื่องของคุณค่าเรื่องจิตวิญญาณ เช่นสนามของโรงเรียนพุทธจักร บางสนามมีคุณค่าครบทั้ง 3 ด้าน เช่น สนามวิทยาลัยนาฏศิลป เนื่องจากการจัดประสบการณ์ในการสอนแต่ละสนามไม่เหมือนกัน สนามที่จัดการสอนกระบี่กระบองอย่างจริงจังครบทุกขั้นตอนจะสามารถทำให้เกิดคุณค่าในผู้เรียนครบทั้ง 3 ด้าน

คุณค่าในสังคม คุณค่าที่พบมากได้แก่ คุณค่าของการเป็นสมบัติของชาติ เป็นวัฒนธรรมที่ผู้เรียนต้องการรักษาไว้ สำหรับคุณค่าสังคมในเรื่องของการมีวินัยในสังคม การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมนั้นไม่ปรากฏมากนัก

คุณค่าในเชิงคุณวิทยา อันประกอบด้วยคุณค่าทางจริยะและคุณค่าทางสุนทรียะนั้น พบว่า คุณค่าทางจริยะคือ ความประพฤตินั้นมีปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน เช่น การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความยกย่อง ให้เกียรติ เป็นต้น แต่คุณค่าทางสุนทรียะคือ คุณค่าความงามนั้นลดน้อยลง เช่น การใช้เครื่องไม้รำประกอบการแสดงลดน้อยลง ความงามของท่ารำที่สอนในบางสนามไม่เข้มงวดไม่ชัดเจน ความถูกต้องของเพลงประจำอาวุธประกอบการแสดงลดน้อยลง เป็นต้น

7.1.2.3 กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

เนื่องจากศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบอง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากพื้นที่สนาม 6 แห่ง ที่แตกต่างกัน ภาพรวมของกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองพอสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ การถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ดังนี้ คือ มีจุดประสงค์ในการสร้างคนดี การสร้างนักรบ การสร้างครู การสร้างนักแสดง การสร้างนักกีฬา และการใช้เป็นกิจกรรมการออกกำลังกาย

ผู้ถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ ครูในสำนักที่มีความสามารถเฉพาะ และครูในสถานศึกษาที่สอนกระบี่กระบองด้วยความสมัครใจ และที่ได้รับมอบหมายให้สอนวิชากระบี่กระบอง

ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ ผู้สนใจทั่วไป และผู้เรียนในสถานศึกษาตาม หลักสูตรทหาร หลักสูตรการแสดง หลักสูตรครู และนักเรียนสามัญ

เนื้อหาที่ถ่ายทอด ความรู้ที่ถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนในปัจจุบันมี 2 ประการ คือ แบบแผนและทักษะการต่อสู้ และคุณธรรมของนักสู้ แต่จะให้ความสำคัญกับแบบแผนและทักษะการต่อสู้ มากกว่าเรื่องคุณธรรม แบบแผนและทักษะการต่อสู้ส่วนใหญ่จะเน้นท่าขึ้นพรหม และรำอาวุธ (รำไม้รำ) มาก กว่าการต่อสู้

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่ถ่ายทอดให้ผู้เรียนนี้จะขึ้นกับพื้นที่สนามแต่ละแห่งด้วย เช่น สำนักดาบพุทธไธสวรรย์สอนครบทุกทักษะ และสอนคุณธรรมควบคู่กันไป ขณะที่โรงเรียนพุทธจักรวิทยา สอนเฉพาะท่าขึ้นพรหมและเฉพาะอาวุธกระบี่ เป็นต้น

วิธีการถ่ายทอด เนื่องจากการสอนได้ให้ความสำคัญในการเรียนทักษะมากกว่า ส่วนอื่น วิธีการถ่ายทอดจึงเป็นการถ่ายทอดโดยครูจะเป็นต้นแบบให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม จากนั้นผู้เรียนฝึกฝน กันเองโดยมีครูคอยให้คำแนะนำแก้ไข ในส่วนของการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบี่กระบอง เช่น พิธี การไหว้ครูมีปรากฏเพียงบางพื้นที่ เช่น สนามพุทธไธสวรรย์ สนามวิทยาลัยพลศึกษา เป็นต้น การอบรม คุณธรรมด้านการต่อสู้ให้แก่ผู้เรียนในชั้นเรียนจะปรากฏไม่มากนัก เพราะการสอนในเวลาที่กำหนดให้ทำให้มี เวลาในการอบรมน้อย ส่วนมากจะปรากฏในสนามที่มีกิจกรรมของชมรม ซึ่งมีเวลาในการประกอบกิจกรรม ร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนมากกว่าในชั้นเรียน เช่น สนามวิทยาลัยพลศึกษา สนามของโรงเรียน เจ้าพระยาวิทยาคม เป็นต้น

สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอด สื่อหลักที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ สื่อบุคคลคือ ครู และรุ่นพี่

การวัดและประเมินผล เนื่องจากเป็นการเรียนในระบบการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ การ วัดและประเมินผลจะประกอบด้วย การค้นคว้าทำรายงาน การสอบข้อเขียน การสอบปฏิบัติ

โดยสรุปจะพบว่า กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่ กระบองมีรูปแบบการสอนที่สำคัญคือ การมีครูเป็นสื่อต้นแบบที่มีคุณภาพ มีการจัดประสบการณ์ตรงให้ ผู้เรียน และรูปแบบการเรียนคือการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีความหมายทุกกิจกรรม

7.1.3 การนำเสนอกระบวนการถ่ายทอด คุณลักษณะไทย คุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองในอนาคต

7.1.3.1 คุณลักษณะไทยในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองในอนาคต

คุณลักษณะไทยในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองในอนาคตในด้านคุณสมบัติประจำตน และแนวการดำเนินชีวิต ที่ควรสืบทอดต่อไป ควรมีดังนี้

คุณสมบัติประจำตน ควรประกอบด้วย ความกตัญญูกตเวที ความวิริยะ (บากบั่นกล้าหาญ) ความมีขันติ (อดทน เข้มแข็ง)

แนวการดำเนินชีวิต ควรประกอบด้วย ความสามัคคี และการมีพรหมวิหารสี่

คุณลักษณะดังกล่าวทั้ง 2 ด้าน ควรผสมผสานกลมกลืนกันเป็นองค์รวม

7.1.3.2 คุณค่าของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองในอนาคต

คุณค่าของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองในอนาคต ที่ควรดำรงรักษาไว้ได้แก่

คุณค่าในตัววิชา เป็นคุณค่าของตัววิชาเองที่ทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ในการป้องกันตัวได้

คุณค่าในผู้เรียน ประกอบด้วย คุณค่าครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสมรรถภาพทางกาย ได้แก่ ความแข็งแรง คล่องแคล่ว ว่องไว ทนทาน ด้านสมรรถภาพทางจิต ได้แก่ ความมีสติ ความสามารถในการแก้ปัญหา การมีไหวพริบ และด้านจิตวิญญาณ ได้แก่ ความรักชาติ ความภูมิใจในความเป็นไทย

คุณค่าในสังคม ได้แก่ คุณค่าของการเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติที่ควรรักษาไว้ และคุณค่าสังคมที่เกิดขึ้นได้แก่ วินัยสังคม การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือ เกื้อกูล การมีน้ำใจต่อกัน เป็นต้น

คุณค่าทั้ง 3 ส่วน คือ คุณค่าในวิชา คุณค่าในผู้เรียน คุณค่าในสังคม เป็นคุณค่าสำคัญเท่าเทียมกัน ที่ควรรักษาให้ครบถ้วน

เมื่อพิจารณาในด้านคุณค่าทางคุณวิทยา (axiology) ซึ่งประกอบด้วยคุณค่าทางจริยะและคุณค่าทางสุนทรียะ การสืบทอดต่อไปในอนาคตควรดำรงรักษาไว้ทั้ง 2 ด้าน คือ คุณค่าทางด้านจริยะ ซึ่งเป็นคุณค่าของการปฏิบัติตนของบุคคลในสังคม และคุณค่าทางความงามที่ปรากฏในศิลปะการต่อสู้ป้องกัน

ตัวกระบี่กระบอง เช่น ความงามของเครื่องอาวุธ ความงดงามของท่วงท่าการรำและการต่อสู้ การใช้เพลงและจังหวะดนตรีที่เหมาะสมสอดคล้องกับการแสดง เป็นต้น

7.1.3.3 กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบองในอนาคต

กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบองในอนาคตควรมีลักษณะดังนี้

วัตถุประสงค์ ในการถ่ายทอดมี 2 ประการ ได้แก่

1) กระบี่กระบองเป็นจุดหมาย (ends) คือการสอนกระบี่กระบองเพื่อตัววิชากระบี่กระบอง หรือให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในวิชากระบี่กระบอง

2) กระบี่กระบองเป็นมรรควิถี (means) คือการสอนกระบี่กระบองเพื่อให้กระบี่กระบองเป็นสื่อกลางนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ

ผู้ถ่ายทอดความรู้ ควรเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมให้มีความสามารถเฉพาะด้านกระบี่กระบองอย่างแท้จริงเพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ได้บรรลุจุดมุ่งหมายทั้ง 2 ประการ

ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ แบ่งได้เป็น 4 ลักษณะคือ

1) ผู้ที่เรียนในสถานศึกษา

2) ผู้ที่ศึกษาเพื่อวิชาชีพกระบี่กระบอง

3) ผู้ที่ศึกษาเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ

4) ผู้สนใจทั่วไป

ความรู้ที่ถ่ายทอด ความรู้ในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวในอนาคต ควรจะประกอบด้วยความรู้ทางด้านแบบแผนและทักษะการต่อสู้ และคุณธรรมในการต่อสู้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายในอนาคตจะมีถึง 4 กลุ่ม ดังนั้นการจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ควรได้ดำเนินการพิจารณาในขั้นต่อไป

วิธีการถ่ายทอด วิธีการถ่ายทอดที่สำคัญประการแรกคือ สร้างความตระหนักในวิชาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากนั้นจึงพิจารณาเลือกวิธีการถ่ายทอดให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย แต่วิธีการที่สำคัญคือ มีครูเป็นสื่อต้นแบบที่ดี มีคุณภาพ และมีการจัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอความคิดต่อผู้เชี่ยวชาญในวิธีการสอนแบบการบูรณาการความรู้ สำหรับการใช้กระบี่กระบองเป็นวิชาพื้นฐานให้แก่นักเรียนในโรงเรียนที่มีความพร้อมทางด้านครูกระบี่กระบอง และได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน โดยใช้วิชากระบี่กระบองเป็นวิชาแกน และนำความรู้ทางด้านภาษาไทย ประวัติศาสตร์ วรรณคดี พุทธศาสนา จริยศึกษา นาฏศิลป์ ดนตรี พลศึกษา เข้ามาร่วมกันเสนอข้อความรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจในภาพรวมของวิชากระบี่กระบองได้ชัดเจนขึ้น

ดังนั้นรูปแบบการถ่ายทอดที่สำคัญคือ ต้องมีการจัดประสบการณ์ตรงที่มีความหมายให้กับผู้เรียน และต้องมีครูเป็นต้นแบบ เป็นตัวอย่างที่ดี

<u>สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอด</u> ในอนาคตสื่อบุคคลที่เป็นต้นแบบที่ดี ยังคงมีความสำคัญ แต่ควรมีสื่อที่หลากหลายเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยในการถ่ายทอดความรู้ เช่น เอกสาร ตำรา วีดิทัศน์ และข้อมูลในคอมพิวเตอร์

<u>กิจกรรมเสริมหลักสูตร</u> ควรมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรในลักษณะต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมชมรม การจัดแสดงละครประวัติศาสตร์ การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การจัดแสดงนอกสถานที่ เป็นต้น

<u>การวัดและประเมินผล</u> เป็นการวัดและประเมินผลด้านความรู้โดยวัดความรู้ความเข้าใจในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองด้านต่าง ๆ รวมทั้งความสัมพันธ์ของกระบี่กระบองกับสังคมปัจจุบัน ด้านทัศนคติต่อวิชากระบี่กระบองในสังคมปัจจุบัน และด้านทักษะคือความสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในเชิงของการต่อสู้ และการปฏิบัติตนในสังคม การวัดและประเมินผลนี้รวมถึงการพิจารณาในเรื่องคุณลักษณะไทยที่ต้องการให้ปรากฏในผู้เรียน และคุณค่าที่ควรจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนด้วย

โดยสรุปกระบวนการถ่ายทอดความรู้ควรประกอบด้วย การสอนที่เน้นทักษะควบคู่กับการอบรมบ่มนิสัย โดยผ่านกิจกรรมการสอนในลักษณะต่าง ๆ ที่ให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง จากสื่อต้นแบบที่มีคุณภาพ นอกจากกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวดังกล่าวมาแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองโดยเฉพาะ เพื่อดูแลด้านมาตรฐานของวิชากระบี่กระบอง ทั้งในเรื่องของหลักสูตรและผู้สอน รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน

7.2 การอภิปรายผล

ประเด็นในการอภิปรายผลมีดังนี้

7.2.1 คุณลักษณะไทยในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

7.2.2 คุณค่าเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

7.2.3 กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

7.2.4 คุณค่าของวัฒนธรรมศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองในพัฒนศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7.2.1 คุณลักษณะไทยในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

เมื่อกล่าวถึงความเป็นไทย หรือลักษณะของความเป็นไทยได้มีผู้พยายามอธิบายความหมายในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะของความเป็นไทย จนในภาพรวมของความเป็นคนไทยได้ใช้คำว่า "เอกลักษณ์ไทย" หรือ "เอกลักษณ์ของชาติ" ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยจะพยายามวิเคราะห์คุณลักษณะไทยผ่านวัฒนธรรมไทยในแขนงของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย โดยได้พิจารณาความหมายของคำว่า "คุณลักษณะ" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ว่า "ลักษณะที่เป็นคุณ" และจะพิจารณาลักษณะที่เป็นคุณในด้านของคุณสมบัติประจำตน และการดำเนินชีวิต โดยจะพิจารณาความเป็นคุณลักษณะไทยจากแนวคิด ความเชื่อพื้นฐานของสังคมไทยเป็นสำคัญ

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมไทยทุกประเภทมีรากฐานมาจากความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนาเป็นสำคัญ เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมานับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ซึ่งมีหลักฐานปรากฏให้เห็นได้จนถึงในปัจจุบันว่าในสมัยกรุงสุโขทัยพุทธศาสนามีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก เมื่อเป็นดังนี้คำสอนของพระพุทธศาสนาจึงฝังแน่นอยู่ในจิตใจของคนไทย และเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตทุกด้านของคนไทย ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยมานับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ดังนั้น ย่อมได้รับอิทธิพลจากคำสอนในพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดแบบแผนการเรียนการต่อสู้ซึ่งทำให้ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยมีคุณลักษณะเฉพาะของตนเอง และทำให้ผู้ที่เรียนมีคุณลักษณะไทยที่สำคัญ อันประกอบด้วย

<u>ความกตัญญูกตเวที</u>

กตัญญู หมายถึง รู้คุณท่าน

กตเวที หมายถึง ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน

ความกตัญญูกตเวทีเป็นธรรมะข้อหนึ่งในศาสนาพุทธ พระพุทธศาสนาได้สรรเสริญ และให้ความสำคัญกับความกตัญญูกตเวที ดังจะเห็นได้จากพุทธภาษิตต่าง ๆ เช่น

นิมิตตำ สาธุรูปานำ

ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี

กตัญญูตา เอตมฺมงฺคลมุตฺตมำ

ความกตัญญูเป็นมงคลสูงสุด

ความกตัญญูกตเวทีนี้เป็นการกระทำที่แสดงออกถึง การที่บุคคลต่อบุคคลพึงปฏิบัติต่อกันด้วยการให้เกียรติเคารพยกย่องและมีมิตรไมตรีต่อกัน เพราะไม่มีมนุษย์หรือบุคคลใดในโลกที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมั่นคง เติบโต โดยปราศจากความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นรอบข้าง เช่น เด็กไม่สามารถเติบโตได้

โดยปราศจากพ่อแม่คอยดูแล การแสวงหาความรู้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจากผู้ให้ความรู้ ความกตัญญูนี้รวมไปถึงการที่บุคคลแสดงออกต่อธรรมชาติรอบตัวด้วย เพราะการดำรงชีวิตของมนุษย์ในโลกไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้ ถ้าปราศจากธรรมชาติ คนไทยจึงมีการอาศัยอยู่กับธรรมชาติอย่างรู้คุณ และตอบแทนคุณธรรมชาติตลอดมา การที่คนไทยอยู่ได้อย่างสงบสุข มีความเจริญมาได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะเรามีแผ่นดินเกิดที่อุดมสมบูรณ์ มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงทศพิธราชธรรม เป็นต้น การระลึกรู้ถึงคุณความดีของสิ่งที่กล่าวมานี้คือ "กตัญญู" ดังนั้นเมื่อระลึกรู้แล้วว่าสิ่งต่าง ๆ มีคุณต่อการดำรงชีวิตของบุคคล บุคคลจึงควรคิดว่าทำอย่างไรจึงจะทำนุบำรุงดูแลให้สิ่งที่เป็นคุณกับเรานี้อยู่กับเราได้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ บุคคลจึงต้องคิดที่จะหาวิธีการดูแล เช่น ดูแลบำรุงกายบำรุงใจพ่อแม่ครูอาจารย์ให้มีความสุข ดูแลธรรมชาติอย่างทะนุถนอม ดูแลแผ่นดินเกิดให้ปราศจากผู้รุกราน และจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์เหล่านี้เรียกว่า "กตเวที" ธรรมะข้อ "กตัญญูกตเวที" นี้ จึงเป็นธรรมะสำหรับการเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และปฏิบัติต่อกันอย่างให้เกียรติยกย่อง อันทำให้เกิดแบบแผนของการประพฤติที่ดีต่อกันของคนในสังคม เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพอาวุโส การมีสัมมาคารวะ การยกย่องให้เกียรติ เป็นต้น

<u>ความวิริยะ</u>

ความวิริยะ หมายถึง ความบากบั่น พากเพียร หมั่นกระทำสิ่งใดด้วยความพยายาม เอาธุระไม่ทอดทิ้ง วิริยะนี้เป็นธรรมะข้อหนึ่งในพระพุทธศาสนาในหมวดของธรรมที่นำบุคคลไปสู่ความสำเร็จ แต่ในงานวิจัยฉบับนี้ได้รวมความหมายของคำว่า "กล้าหาญ" ประกอบด้วย โดยยึดถือตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ทรงพระราชทานว่า

> ...คนที่มีวีระ เป็นคนที่กล้า อย่างเช่นคำว่า วีรบุรุษ วีรชน คนที่กล้าก็วิริยะนี้ ความอุตสาหะหรือความกล้าก็เป็นคำที่สำคัญต้องกล้าเผชิญตัวเอง... วิริยะในทางที่ไม่ยอมแพ้แม้แต่ความเจ็บปวด ความกลัวจะมาคุกคามก็ทำสิ่งที่ถูกต้อง ก็เป็นคนกล้า...
>
> (20 มิถุนายน 2519)

แต่ความกล้านี้ไม่ได้แสดงออกด้วยความก้าวร้าวรุนแรง หรือรุกราน หากต้องแสดงออกด้วยความอ่อนโยนนอบน้อมถ่อมตน ซึ่งเป็นความกล้าหาญในการหักความถือตัวถือตนออกจากตนเอง ดังที่ ครูเชตร ศรียาภัย กล่าวไว้ว่า "กล้าหาญ คือ กล้าที่จะต่อสู้กับอวิชชา อริราชศัตรู และกล้าที่จะแสดงความนอบน้อมถ่อมตน" อันเป็นลักษณะของคนไทย

<u>ความมีขันติ</u>

ความมีขันติ หมายถึง ความอดทน มุ่งมั่นต่อหน้าที่การงานด้วยความหมั่นเพียรไม่หวั่นไหวไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค ความทุกข์ยากทั้งปวง ความมีขันตินี้จัดอยู่ในธรรมะหมวดของการปฏิบัติตนเป็นผู้

อยู่ในเพศฆาราวาสด้วยดี ผู้ที่มีขันติประจำตัวจะเป็นสื่อให้เกิดบุคลิกของ "ความเข้มแข็ง" แต่เข้มแข็งของคนไทยนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสไว้ว่า

> ...ความเข้มแข็งนั้นก็ไม่ได้หมายความว่า แข็งกระด้าง ความเข้มแข็งที่แข็งกระด้างนั้นไม่ได้ผลดี...แต่ความเข้มแข็ง แข็งแกร่งแท้จริงจะต้องประกอบด้วยความอ่อนโยน...
>
> (18 มีนาคม 2523)

ดังนั้น คนไทยที่มีความเข้มแข็งจะต้องไม่มีความแข็งกระด้าง อันเป็นการแสดงออกอย่างงดงามสร้างสรรค์

ความสามัคคี

ความสามัคคี หมายถึง การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม หรือหมู่คณะเป็นสำคัญ เป็นความเข้าใจกัน และร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นธรรมะสำคัญในการดำรงชีวิตในสังคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสามัคคีไว้ว่า ความสามัคคี แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ความสามัคคีของวิชาการอันเป็นการประสานความรู้ และความสามัคคีทางด้านจิตใจในลักษณะของการปรองดองกัน อันเนื่องจากมีจิตใจผูกพันที่จะช่วยเหลือกัน

พรหมวิหารสี่

พรหมวิหารสี่นี้เป็นหลักธรรมที่สามารถทำให้มนุษย์รักษาความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง คือตัวเราและคนอื่น โดยถือหลักที่ว่าคนเราจะต้องมีความเกื้อกูลช่วยเหลือมีน้ำใจต่อกันในสถานการณ์ 3 อย่างคือ

1. ในยามที่เขาปกติสุข เราก็ไม่เบียดเบียนเขา มีไมตรีจิตมิตรภาพ มีความปรารถนาดี เรียกว่า เมตตา
2. ในยามที่เขาตกต่ำ เดือดร้อน ต้องการความช่วยเหลือ เราก็ปรารถนาจะช่วยเหลือให้เขาพ้นทุกข์ เรียกว่า กรุณา
3. ในยามที่เขาสูงขึ้นประสบความสำเร็จได้ดีมีสุข เราก็มีความยินดีพลอยส่งเสริม สนับสนุน เรียกว่า มุทิตา
4. ในกรณีที่ความสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างบุคคลทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา ส่งผลกระทบเสียหายหรือทำลายหลักการแห่งความจริง ความถูกต้อง ดีงาม ความเป็นธรรม เราควรมีท่าทีเป็นกลาง วางเฉย ไม่ไปก้าวก่ายขัดขวางแทรกแซงต่อการแสดงผลของธรรมหรือวินัยนั้น คงให้บุคคลได้รับผลตามที่ควรจะเป็นเรียกว่า อุเบกขา

คุณลักษณะทั้งหมดที่กล่าวมาอันประกอบด้วย ความกตัญญู ความวิริยะ (บากบั่น กล้าหาญ) ความมีขันติ (อดทน เข้มแข็ง) ความสามัคคี และพรหมวิหารสี่ เป็นคุณลักษณะไทยที่พบในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง ทั้งในด้านของการแสดงให้ปรากฏแบบแผนการเรียน การแสดงออกในแบบแผนการ

ต่อสู้ และการอบรมสั่งสอนของครูทุกท่าน ดังที่ได้วิเคราะห์ข้างต้น อันแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะไทยที่ปรากฏในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองนี้เป็นคุณลักษณะของผู้ที่ดำรงตนในธรรม คือ ความถูกต้อง ความดีงามของการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม และมีการแสดงออกให้ปรากฏอย่างงดงามสร้างสรรค์ในลักษณะของคนไทยที่ได้รับการอบรมในเชิงพุทธศาสนา เช่น ความกล้าหาญที่ไม่ก้าวร้าว ความเข้มแข็งที่ไม่แข็งกระด้าง ความอ่อนน้อมถ่อมตน แต่ไม่อ่อนแอ เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะไทยที่ปรากฏในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยขอใช้คำรวมว่า "**สุนทรียธรรม**" อันหมายถึง คุณลักษณะที่เป็นคุณของไทยที่มีทั้งความถูกต้องตามความเป็นจริงของการดำรงตนในสังคมเป็นหลักและแสดงออกด้วยความงดงาม สร้างสรรค์ ตามแบบของคนไทย

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองเป็นภาพรวมของกีฬา ศิลปะ และการต่อสู้ป้องกันตัวที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดสุนทรียธรรมได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ถ้าพิจารณาในด้านของกีฬา กระบี่กระบองเป็นกีฬาประเภทเดียวที่สร้างให้ผู้เรียนมีธรรมะ ทั้งในเรื่องของความกตัญญูกตเวที ความมีขันติ (อดทน เข้มแข็ง) ความวิริยะ (บากบั่น กล้าหาญ) ความสามัคคี และการมีพรหมวิหารสี่ ซึ่งไม่สามารถพบได้ในกีฬาประเภทอื่น เช่น ตะกร้อ เราอาจพบในเรื่องของความมีขันติ ความสามัคคี แต่ขาดธรรมะในข้อความกตัญญูกตเวที ความวิริยะ (กล้าหาญ) การมีพรหมวิหารสี่ ในด้านของการแสดง เช่น นาฏศิลป์ ดนตรี อันเป็นศาสตร์ที่ช่วยจรรโลงใจ จะพบธรรมะในข้อความกตัญญูกตเวที ความมีขันติ (อดทน เข้มแข็ง) ความวิริยะ (บากบั่น) แต่ขาดในส่วนของธรรมะเรื่องพรหมวิหารสี่ ความกล้าหาญ ในด้านการต่อสู้ป้องกันตัวอื่น ๆ ผู้เรียนจะมีธรรมะในข้อความมีขันติ (อดทน เข้มแข็ง) ความวิริยะ (บากบั่น กล้าหาญ) การไม่เบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น แต่ขาดธรรมะในเรื่องของการมีกตัญญูกตเวที ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า "สุนทรียธรรม" เป็นธรรมะที่พบได้ในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองเท่านั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้คนไทยมีลักษณะเฉพาะของตนเองในด้านการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์งดงามบนหลักความถูกต้อง

สุนทรียธรรมนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นวัฒนธรรมทางด้านจิตใจของคนไทย เพราะเป็นสิ่งที่เกิดจากการใช้หลักของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน และแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและส่วนรวม ดังเช่น พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตอนหนึ่งความว่า (อ้างถึงใน สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา, 2540: 1)

> ...ชาติไทยเรามีสิ่งดีมาแต่โบราณกาลมากหลาย และโดยเฉพาะที่ดีที่สุดก็คือ จิตใจของประชาชน จิตใจของคนไทยด้วยกัน ที่มีความเข้มแข็งในการรักษาชาติไทยให้คงอยู่ต่อไปด้วยความมั่นคง ด้วยความเจริญ และทุกคนได้รับความสุขสบายทุกอย่าง แม้โลกของเราจะอยู่ในระยะเวลาปั่นป่วนเท่าไร ความคิดต่าง ๆ ผันแปรไปในทิศทางใด และมีการ

ชักชวนให้แตกสามัคคีอย่างไรก็ตามชาติไทยก็ยังคงอยู่ได้ ถ้ารักษาความเข้มแข็งและความสามัคคีเช่นที่เคยมีมาแต่โบราณกาล..."

จากพระราชดำรัสแสดงให้เห็นว่า เรื่องของจิตใจเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการแสดงเป็นชาติไทยไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการแสดงออกทางวัตถุ "สุนทรียธรรม" ที่พบในกระบี่กระบอง อันประกอบด้วย ความกตัญญูกตเวที ความวิริยะ (บากบั่น กล้าหาญ) ความมีขันติ (อดทน เข้มแข็ง) ความสามัคคี และการมีพรหมวิหารสี่ เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทางจิตใจที่มีผลต่อการแสดงออกทางกาย ที่ได้รับการปลูกฝังจากการเรียนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองมาแต่ในอดีตภายใต้คำสอนของพุทธศาสนา ทำให้คนไทยมีคุณลักษณะเฉพาะตนที่แตกต่างจากชนชาติอื่น ลักษณะของคนที่มีสุนทรียธรรมนี้เป็นความต้องการของสังคมในปัจจุบัน เพราะเราต้องการคนไทยที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาตามวิถีไทย(Thai way) ต้องการคนไทยที่มีการแสดงออกอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูล รู้จักการประสานประโยชน์ร่วมกัน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รู้จักการผ่อนหนักผ่อนเบา ฯลฯ

วัฒนธรรมทางด้านจิตใจนี้ควรได้รับการปลูกฝังให้มีในคนไทยต่อไป ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างคุณลักษณะไทยที่เรียกว่า "สุนทรียธรรม" ให้เกิดกับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และสุนทรียธรรมนี้คือ วิถีไทยที่มีมาแต่โบราณ อันทำให้สังคมไทยอยู่มาได้อย่างสงบสุขร่มเย็นและเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น การใช้มิติทางวัฒนธรรมไทยในการพัฒนาประเทศจะต้องคำนึงถึงมิติทางวัฒนธรรมทางด้านจิตใจด้วยเช่นกัน ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการใช้วัฒนธรรมไทยในการพัฒนาคนในสังคมไทยให้เป็น "คนไทย" ที่มีคุณลักษณะไทยตามที่สังคมต้องการ

7.2.2 คุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยที่สืบทอดต่อเนื่องมาอย่างยาวนานในสังคมไทย เมื่อเวลาเปลี่ยนไป สังคมเปลี่ยนไป เป็นเหตุให้คนในสังคมปัจจุบันไม่ให้ความสนใจในวัฒนธรรมชิ้นนี้เท่าที่ควรทำให้คนในปัจจุบันขาดความเข้าใจในตัววัฒนธรรม การดำรงรักษาไว้ในปัจจุบันเป็นเพียงการรักษาไว้เพราะรู้สึกว่าเป็นของไทยจึงควรรักษาไว้เท่านั้น ซึ่งการรักษาวัฒนธรรมในลักษณะนี้กลับจะยิ่งทำให้ไม่สามารถรักษาไว้ได้ (ม.ร.ว.ดึกฤทธิ์ ปราโมช, 2521) ดังนั้นในการจะรักษาวัฒนธรรมใดให้คงอยู่คนในสังคมจะต้องทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้ทราบถึง ความเป็นมา ต้นตอ เนื้อหาสาระ และรายละเอียดว่ามาจากสัจธรรมอะไร และนำมาปรับปรุงให้มีรูปแบบสอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบัน จึงจะทำให้วัฒนธรรมนั้นมีค่าสมสมัย จากการศึกษาคุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง พบว่า ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองสามารถจัดเป็นได้ทั้งกีฬา ศิลปการแสดง และการต่อสู้ป้องกันตัว ดังต่อไปนี้

กระบี่กระบองเป็นกีฬา

กีฬา หมายถึง การเล่นแข่งขันที่จัดขึ้นในรูปแบบของสถาบัน โดยมีองค์กรหนึ่งหรือหลายองค์กรเป็นผู้รับผิดชอบ จัดการแข่งขัน คัดเลือก ฝึกซ้อมนักกีฬา และการเล่นหรือการแข่งขันที่จัดขึ้นจะมีการเล่นตามกำหนดเวลา มีสถานที่แข่งขัน มีกติกาที่แน่นอน ผู้เล่นต้องมีการฝึกทักษะนานจนมีความสามารถถึงระดับที่จะเข้าทำการแข่งขัน

ในปัจจุบันกระบี่กระบองจัดเป็นกีฬาไทยประเภทหนึ่ง ที่มีการจัดการแข่งขันทุกปี หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการแข่งขันกระบี่กระบอง ได้แก่ สมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดการแข่งขันกระบี่กระบองในเดือนมีนาคมของทุกปี การแข่งขันเป็นประเภทประชาชนทั่วไป และเยาวชน ปัจจุบันมีคณะกระบี่กระบองที่เป็นคณะอิสระ และคณะที่สังกัดในสถานศึกษาเข้าร่วมแข่งขันประมาณ 15 คณะ หน่วยงานต่อมาคือ กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดการแข่งขันกระบี่กระบองประเภทนักเรียน โดยคณะที่เข้าร่วมการแข่งขันจะเป็นชมรมกระบี่กระบองในสังกัดของโรงเรียนต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด ปัจจุบันมีโรงเรียนต่าง ๆ เข้าร่วมแข่งขันประมาณ 14 โรงเรียน

เมื่อกระบี่กระบองเป็นกีฬา ผู้ที่เรียนหรือเล่นกระบี่กระบองจะได้รับการพัฒนา หรือได้รับประโยชน์จากส่วนของกีฬาอย่างครบถ้วน โดยที่กีฬาจะช่วยพัฒนาบุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังความในเพลงกราวกีฬาว่า

...ร่างกายกำยำล้ำเลิศ กล้ามเนื้อก่อเกิดทุกแห่งหน
แข็งแรงทรหดอดทน ว่องไวไม่ย่นระย่อใคร
ใจคอมั่นคงทรงศักดิ์ รู้จักทีหนีทีไล่
รู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย ไว้ใจได้ทั่วทั้งรักชัง...

ดังนั้น กระบี่กระบองจะทำให้บุคคลมีความแข็งแรง มีสุขภาพดี มีสมรรถภาพทางกายดี มีจิตใจมั่นคง รู้จักเคารพกฎเกณฑ์และกติกาต่าง ๆ ของสังคม รู้จักการบังคับ และฝึกใจของตนเองให้เป็นผู้กล้าหาญ อดทน มีน้ำใจนักกีฬา มั่นคงไม่หวั่นไหว ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นคุณค่าของกระบี่กระบองในเชิงของกีฬา

กระบี่กระบองเป็นศิลปะการแสดง

กระบี่กระบองสามารถจัดเป็นส่วนหนึ่งของการแสดง เชื่อกันว่าท่าทางของโขนละครนั้นมาจากกระบี่กระบอง และท่าทางของกระบี่กระบองบางส่วนก็มาจากท่านาฏศิลป์ นอกจากนี้ในการแสดงละครยังพบกระบวนท่าของกระบี่กระบองในการรบด้วย เช่น ละครเรื่องอิเหนา ตอนศึกกระหมังกุหนิง หรือตอนอิเหนาฉายกริช เป็นต้น ศิลปะของกระบี่กระบองที่มีการรำอาวุธนี้เป็นสมบัติประจำตัวดั้งเดิมของคนไทย และเป็นต้นแบบของระบำที่เรียกว่า "วีรชัย" (war dance) แบบแผนของการรำอาวุธกระบี่กระบองมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน แบบแผนดังกล่าวจะมีการกำหนดท่ารำในแต่ละอาวุธ เรียกว่า

"เพลงอาวุธ" เช่น เพลงกระบี่ เพลงทวน เรียกกระบวนท่ารบว่า เท่านั้นเพลง เท่านี้เพลง มีการกำหนดให้ใช้ดนตรีประกอบการรำ และการต่อสู้ โดยวงปี่ชวากลองแขก พร้อมทั้งกำหนดเพลงเฉพาะสำหรับบรรเลงตามอาวุธ เช่น กระบี่ใช้เพลงกระบี่ลีลา ดาบสองมือใช้เพลงจำปาทองเทศ เป็นต้น จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากระบี่กระบองสามารถจัดเป็นศิลปะการแสดงได้อีกประการหนึ่ง

ศิลปการแสดงนี้มีคุณค่าต่อมนุษย์ในแง่ของจิตใจ ธรรมชาติของมนุษย์นั้นต้องการได้เห็นสิ่งที่เพลินตาเพลินใจ มนุษย์ต้องการรับรู้และสัมผัสกับความงามเพื่อเป็นอาหารทางใจ อันเป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้อาหารทางกาย ศิลปะการแสดงช่วยทำให้ทั้งผู้เล่นและผู้ชมได้รับความพอใจ เกิดความสุข เป็นสิ่งจรรโลงใจทำให้ชีวิตมนุษย์สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ เมื่อกระบี่กระบองเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะการแสดง กระบี่กระบองย่อมให้คุณค่าแก่มนุษย์ทางด้านความสุข ความเพลิดเพลินทางอารมณ์ ที่มีผลต่อความสุขทางด้านจิตใจเช่นเดียวกับศิลปะการแสดงอื่น ๆ

<u>กระบี่กระบองเป็นการต่อสู้ป้องกันตัว</u>

กระบี่กระบองเป็นศิลปะการต่อสู้ที่ใช้อาวุธในสมัยโบราณ ปัจจุบันกระบี่กระบองยังคงเป็นวิชาที่สามารถใช้ในการต่อสู้ป้องกันตัวได้อย่างดี ศาสตร์ของการต่อสู้สามารถฝึกฝนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้หลายประการ โจ ไฮแอมส์ (ม.ป.ป.: 1) กล่าวว่า

> ...รูปแบบอันสวยสดงดงามที่เลิศที่สุดกว่าการต่อสู้ระหว่างคู่ต่อสู้สองฝ่าย ที่ใช้กำลังเข้าห้ำหั่นกัน...ล้วนแต่เป็นถนนหลวงอันสำคัญยิ่งในการเข้าถึงความสงบทางจิตใจ ความสงัดทางอารมณ์ และความเชื่อมั่นในตนเองอย่างลึกซึ้ง...

กระบี่กระบองเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่สามารถใช้ในการป้องกันตัว และสามารถก่อให้เกิดพัฒนาการในด้านอารมณ์ของผู้เรียนการต่อสู้ป้องกันตัว

เมื่อกระบี่กระบองเป็นทั้งกีฬา ศิลปะการแสดง และการต่อสู้ ผู้เรียนกระบี่กระบองจึงได้รับคุณค่าในส่วนต่าง ๆ ครบถ้วน ดังภาพ

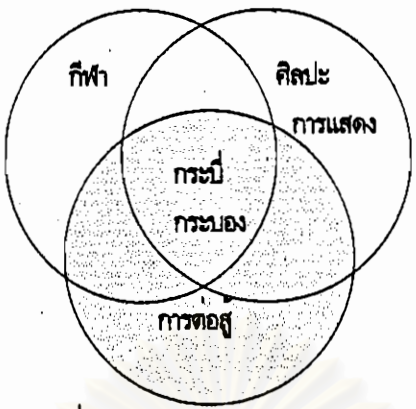

แผนภาพที่ 6 ภาพแสดงลักษณะของวิชากระบี่กระบอง

นอกจากนี้ในส่วนของกระบี่กระบอง สิ่งที่ผู้เรียนได้รับอีกประการหนึ่งคือ ความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นไทย เกิดความรักชาติ รักแผ่นดิน ดังนั้นกระบี่กระบองจึงจัดเป็นมรดกที่ล้ำค่าของไทยที่กล่าวได้ว่า มีเนื้อหาครบทุกแง่มุมเท่าที่มนุษย์จะแสวงหา คือ สุขภาพกาย สุขภาพจิต การป้องกันตัว การแข่งขัน แนวการดำรงชีวิตในสังคม รวมทั้งในความภูมิใจในความเป็นชาติ

สรุปได้ว่า คุณค่าของกระบี่กระบอง ประกอบด้วย

1) <u>คุณค่าในตัววิชา</u> ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองมีคุณค่าในตัวเอง คือ ใช้ในการป้องกันตัว คุณค่านี้เป็นสัจธรรมของวิชากระบี่กระบอง คือ เป็นความจริงแท้ในตัวกระบี่กระบองที่ต้องสืบทอดให้ดำรงอยู่ต่อไปให้ได้ในอนาคต จึงจะสามารถทำให้กระบี่กระบองดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความหมาย

2) <u>คุณค่าในผู้เรียน</u>

คุณค่าในผู้เรียนประกอบด้วยคุณค่า 3 ลักษณะคือ

2.1) ด้านสมรรถภาพทางกาย เมื่อกระบี่กระบองเป็นกีฬาผู้เรียนจะได้รับคุณค่าด้านสมรรถภาพทางกายอย่างครบถ้วน กล่าวคือ ร่างกายมีความแข็งแรง ระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายมีการประสานการทำงานกันอย่างดี ร่างกายคล่องแคล่วว่องไว ทนทาน สุขภาพสมบูรณ์

2.2) ด้านสมรรถภาพทางจิต หมายถึง ความสามารถของจิตในการรับกระทบทางอารมณ์ สมรรถภาพทางจิตในผู้เรียนกระบี่กระบองจะมีมากกว่ากีฬาประเภทอื่น เพราะกีฬาประเภทของการต่อสู้จำเป็นต้องอาศัยสมรรถภาพทางจิตหลายประการ เช่น ความสงบทางอารมณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีไหวพริบ มีสติ มั่นใจในตนเอง สิ่งเหล่านี้จะพบในผู้เรียนกระบี่กระบองเป็นอย่างมาก นอกจากนี้สิ่งที่ผู้เรียนจะได้รับเพิ่มเติมจากการเรียนกระบี่กระบองคือ ความสุข ความพอใจ และความงดงามทางอารมณ์อันเกิดจากการที่กระบี่กระบองเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะการแสดง

2.3) ด้านจิตวิญญาณ กระบี่กระบองสร้างให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เกิดความรักชาติ เพราะเป็นศิลปะการต่อสู้ของบรรพบุรุษไทยที่แสดงถึงการเป็นนักรบ และ

ความสามารถในการรบเพื่อรักษาแผ่นดิน ดังปรากฏในบทเพลงชาติไทยที่ประพันธ์โดย ฉันท์ ขำวิไล ในปี พ.ศ.2477 บางตอน ดังนี้ (อ้างถึงใน นิสา เปล่งขำ, 2539: 85)

...เหล่าเราทั้งหลายขอน้อมกายถวายชีวิต
รักษาสิทธิอิสระ ณ แดนสยาม
ที่พ่อมาสู้ยอมม้วยด้วยพยายาม
ปราบเสี้ยนหนามให้พินาศสิ้นชาติมา...

นอกจากนี้คุณค่าทางจิตวิญญาณอีกประการหนึ่งคือ คุณธรรมในการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนาที่พบได้ในกระบี่กระบอง

3) คุณค่าในสังคม

คุณค่าในสังคมที่สำคัญของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทย คือ คุณค่าในการเป็นสมบัติของชาติ ซึ่งสมบัติทางวัฒนธรรมของชาตินี้เป็นสมบัติที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าสำหรับคนไทยทุกคนที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยด้วยความสงบสุขร่มเย็น และเป็น "ไทย" ตราบเท่าทุกวันนี้

คุณค่าอีกประการหนึ่งในสังคม คือ คุณค่าสังคมที่เกิดขึ้นในการเรียนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย อันได้แก่ การรู้จักกฎระเบียบ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูล การเสียสละต่อหมู่ชนส่วนรวม เป็นต้น

ถ้าจะพิจารณาในแง่ของทฤษฎีคุณค่า หรือคุณวิทยา (axiology) อันเป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของคุณค่าอันกล่าวถึงอุดมคติต่าง ๆ ในด้านความจริง ความดี ความงาม และความบริสุทธิ์ทางจิตใจ แบ่งได้เป็น จริยศาสตร์ (ethics) อันเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความประพฤติของมนุษย์ และสุนทรียศาสตร์ (aesthetics) อันเป็นการศึกษาคุณค่าของความงาม จะพบว่าในกระบี่กระบองได้ปรากฏให้เห็นทั้งคุณค่าทางด้านความประพฤติของคนในสังคม และคุณค่าทางด้านความงามที่แฝงอยู่ในการแสดงออกของท่วงท่าการแสดง ในเครื่องอาวุธ รวมทั้งเรื่องของดนตรีที่ใช้ประกอบการต่อสู้

คุณค่าของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบองทั้งหมดนี้เป็นคุณค่าที่ควรให้บุคคลได้รับรู้โดยเฉพาะผู้ที่เรียนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบอง ควรจะตระหนักและเห็นในคุณค่าของกระบี่กระบองในเรื่องดังกล่าว จากการวิจัยของ เอนก ช้างน้อย ในปี พ.ศ.2524 พบว่า ผู้เรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างแนวคิดให้เกิดความรักชาติ เมื่อผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ.2540 ปัญหาดังกล่าวนี้ควรจะดำเนินการให้หมดไปก่อนที่ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยกระบี่กระบองจะเป็นเพียงการละเล่นที่

สนุกสนาน ไม่มีสาระที่แท้จริง และไม่มีความหมายต่อสังคมปัจจุบัน อันจะทำให้วัฒนธรรมส่วนนี้หายไปในที่สุด

7.2.3 กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

> ...สำหรับวิธีที่จะทำให้คนเป็นคนดีนั้นก็มีเช่นการศึกษา....สมัยนี้มีเทคโนโลยีสูง ทำให้สามารถจะนำกิจการโรงเรียนกิจการสั่งสอนแพร่ออกไปได้มากกว่า แต่ไม่มีอะไรแทนการอบรม ไม่มีอะไรแทนการบ่มนิสัย คือการสอนนี่มีแบ่งเป็นอบรม แล้วก็บ่มนิสัย แต่ถ้าไม่มีผู้อบรม ไม่มีผู้บ่มนิสัย หรือผู้ที่บ่มนิสัย เป็นคนที่มีคุณภาพต่ำ ผู้ที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยย่อมคุณภาพต่ำเหมือนกัน อาจจะยิ่งร้ายกว่า แม้จะมีเทคโนโลยีชั้นสูง..ไม่มีอะไรแทนคนสอนคน...ถ่ายทอดความดีนี้ยาก...จะว่าไปอาจจะต้องถ่ายทอดตัวต่อตัว .....ถ้าสักที่จะให้มีความรู้ทางเทคโนโลยีมากไม่พอต้องมีความ เป็นคน คนดี รวมความแล้วว่าต้องอบรมบ่มนิสัยให้ได้...
>
> (พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 4 ธันวาคม 2539)

การพัฒนาให้คนผ่านระบบการศึกษา เพื่อให้ได้คนไทยที่มีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และมีสติปัญญานั้น จำเป็นต้องอาศัยสื่อหรือเครื่องมือทางการศึกษาที่เหมาะสมจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ทรงพระราชทานไว้ว่า "ไม่มีอะไรแทนการอบรมบ่มนิสัย...ไม่มีอะไรแทนคนสอนคน...จะว่าไปอาจต้องถ่ายทอดตัวต่อตัว" การใช้ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในมิติของวัฒนธรรมไทยที่มีแบบแผนการเรียนตามแบบไทย คือ ใช้วิธีการสอนกันตัวต่อตัวเพราะเป็นวิชาทักษะที่ใช้วิธีการสอนแบบอื่นได้ยาก ผู้สอนจึงมีโอกาสที่จะถ่ายทอดความรู้ และอบรมบ่มนิสัยผู้เรียนไปด้วยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดความรู้ในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว จึงควรจะกระทำใน 2 ระดับ คือ เป็นการสอนกระบี่กระบองเพื่อตัวกระบี่กระบองเอง เพื่อความรู้ในกระบี่กระบอง และเป็นการสอนโดยใช้กระบี่กระบองเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในด้านต่าง ๆ ถ้าสามารถสอนได้ตามจุดประสงค์ทั้ง 2 ประการดังกล่าวจะทำให้สังคมได้มีทางเลือกในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอีกประเภทหนึ่ง ให้แก่ผู้ที่สนใจในด้านการต่อสู้ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่จะถ่ายทอดความรู้ควรมีการจัดเป็นกลุ่มที่ชัดเจน อันจะทำให้สามารถจัดหลักสูตรและวิธีการสอนได้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มได้เป็นอย่างดี

วิธีการถ่ายทอดความรู้ เนื่องจากศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองเป็นวิชาทักษะ การมีต้นแบบที่ดี และการจัดกิจกรรม หรือประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการสอนวิชาทักษะควรประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540)

1. การเลียนแบบ ต้นแบบที่ดีที่มีความสามารถจะเป็นสิ่งที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจและอยากเลียนแบบ ดังนั้นเมื่อผู้เรียนได้เห็นต้นแบบครูกระบี่กระบองที่มีความสามารถรำได้สวยงาม ต่อสู้ได้อย่างสมจริง รวมทั้งมีความประพฤติและลักษณะท่าทางที่ดี จะทำให้เกิดความประทับใจและต้องการการเลียนแบบจากความผังใจนั้น ครูจึงเป็นต้นแบบที่สำคัญในการสร้างความประทับใจ ลักษณะของการเป็นต้นแบบที่ดี หรือมีแบบที่ดีให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงทำให้ก่อให้เกิดความประทับใจนี้จะสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้สอนและผู้เรียนที่มีความรักและศรัทธาในวิชากระบี่กระบองได้ให้ข้อมูลไว้ว่า เหตุที่ชอบ ประทับใจ อยากหาความรู้เพิ่มเติม เป็นเพราะได้รับความประทับใจครั้งแรกจากการเห็นการแสดงของครู หรือของรุ่นพี่ทำให้อยากเลียนแบบบ้าง

2. ทำบ่อย ๆ หรือทำซ้ำ การฝึกวิชาทักษะ (skill) ทุกประเภทต้องมีการทำซ้ำ เพื่อให้เกิดความเป็นอัตโนมัติ ดังคำที่ว่า "ไม่เก่งแต่ชำนาญ ไม่เชี่ยวชาญแต่เคยมือ" ในการต่อสู้การฝึกท่าการรุกการรับบ่อย ๆ จะทำให้เกิดความเป็นอัตโนมัติ ดังนั้นผู้สอนต้องอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการทำซ้ำ และจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกบ่อย ๆ ฝึกมาก ๆ ดังที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นว่า การทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ หลายครั้งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญจนเมื่อพบกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าจะสามารถตัดสินใจได้อย่างฉับไว ซึ่งสำหรับการต่อสู้ป้องกันตัวนี้มีความจำเป็นมาก การหยุดคิดเพียง 1 นาทีอาจทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้ในสถานการณ์จริง

3. การคิดสิ่งที่แตกต่างจากที่ครูสอน ในการต่อสู้จะหมายถึงการนำทักษะพื้นฐานของการตีท่าหลัก หรือทักษะของการต่อสู้ ที่ฝึกมาจนเคยมือแล้วมาใช้ในการคิดท่าทางของการต่อสู้ที่เป็นไปได้และเป็นของตนเอง โดยไม่ต้องเลียนแบบจากครูไปเสียทั้งหมด โดยเฉพาะเรื่องของการต่อสู้ ถ้านำไปใช้ในสถานการณ์จริงจำเป็นต้องอาศัยความเป็นตัวของตัวเองในการต่อสู้มากกว่าการเลียนแบบการต่อสู้ที่ครูสอน

4. คิดทางใหม่ วิธีการใหม่ เมื่อฝึกฝนมาจนถึงระดับหนึ่งแล้ว ผู้เรียนอาจจะมีการเพิ่มลูกเล่นและลวดลาย พลิกแพลง ท่าทาง ตามความคิดของตนเองเป็นการพัฒนามาจากขั้นที่ 3

5. ความเป็นฉัน จากการพัฒนาในขั้นที่ 4 ผู้ที่มาถึงจุดนี้จะมีลักษณะเฉพาะตน สร้างงานของตนเองได้ มีลักษณะพิเศษของตนเองอันเกิดจากการผสมผสานความสามารถ ความคิดของตนเองจนตกผลึกในตน เช่น ครูกระบี่กระบองในยุคที่ผ่านมา

การสอนการต่อสู้ที่มีคุณค่าและมีความหมาย ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาไปจนถึงขั้นที่ 5 ให้ได้ อย่างไรก็ตามจากวิธีการสอนทักษะแสดงให้เห็นว่าต้นแบบที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ ครูจึงเป็นความสำคัญยิ่งในการเป็นแบบที่ดีให้ผู้เรียน

นอกจากการสอนทักษะแล้วสิ่งที่สำคัญในการสอนวิชาการต่อสู้ที่ต้องถ่ายทอดไปยังผู้เรียนคือการมีหลักในการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ไม่นำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด จากงานวิจัยเกี่ยวกับสำนักดาบต่าง ๆ ในประเทศไทยของ เอนก ช้างน้อย ในปี พ.ศ.2530 พบว่า ผู้สอนในสำนักดาบต้องการให้มีอบรมด้านคุณธรรมให้แก่ผู้เรียนกระบี่กระบองด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาวิธีการสอนการต่อสู้กระบี่กระบองในสมัยโบราณจะพบว่าวิธีการที่ครูไทยสอนผู้ที่เรียนกระบี่กระบองนั้นจะมีการสอนด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญาไปพร้อม ๆ กัน โดยมีลักษณะของการสอนดังนี้

<u>การสอนด้านพฤติกรรม</u>

การดูแลพฤติกรรมผู้เรียนในสมัยโบราณนั้นผู้สอนใช้วิธีการต่าง ๆ กำกับให้ผู้เรียนเป็นคนดีไม่นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในทางที่ผิดโดยเริ่มควบคุมตั้งแต่ การคัดเลือกคนเข้ามาเรียน ต่อมาเมื่อเวลาผ่านไปการคัดเลือกผู้เรียนทำได้ยากขึ้น ครูจึงหาทางกำกับพฤติกรรมโดยการให้ผู้เรียนผ่านพิธีการต่าง ๆ เช่น พิธีการยกครู อันได้แก่ การที่ศิษย์ยอมอ่อนน้อมยอมตนเข้ามาเรียนกับครูนั้น ๆ แม้ผู้เข้ามาเรียนจะมียศ หรือมีตำแหน่งสูงเพียงใด เมื่อมาทำการยกครูคือการยอมให้ครูอบรมสั่งสอนความรู้และความประพฤติอย่างเต็มใจและด้วยความเคารพโดยไม่ติดในยศของตนเอง นอกจากนั้นครูบางท่านยังให้ศิษย์กล่าวคำปฏิญาณต่อหน้าพระรัตนตรัยที่คนไทยทุกคนยึดถือว่า คุณของพระรัตนตรัยจะปกป้องคุ้มครองผู้ที่ประพฤติธรรมให้มีความเจริญ ดังนั้นคำปฏิญาณจะเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมของผู้เรียนไม่ให้นำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด เช่น ปฏิญาณตนว่าจะไม่นำความรู้ไปเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ข่มเหงรังแก จะดำรงความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น พิธีการปฏิญาณตนหรือการรับสัตย์โดยอ้างอิงอาศัยคุณพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้เป็นพิธีที่ปรากฏในสังคมไทยมาแต่โบราณ ทั้งพิธีหลวง เช่น พิธีถือน้ำพระพิพัฒสัตยา และพิธีราษฎร์ เช่น พิธีสัตยาธิษฐานพิสูจน์ดำน้ำลุยเพลิง เป็นต้น (สุภาพรรณ ณ บ้างช้าง, 2535) ผู้ใดที่กล่าวคำปฏิญาณหรือกล่าวคำรับสัตยาต่อหน้าคุณพระรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วจะไม่กระทำการใด ๆ ล่วงละเมิดคำปฏิญาณนั้น หากผู้ใดละเมิดเชื่อว่าจะได้รับผลร้ายต่อผู้นั้นเอง ซึ่งถ้าจะเปรียบกับวิธีการในปัจจุบันคือ การมีกฎระเบียบ หรือวินัยไว้คอยควบคุมความประพฤติของผู้เรียนนั่นเอง แต่กฎระเบียบหรือวินัยในปัจจุบันเป็นวินัยภายนอกที่ผู้ใดขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ขาดความสำนึกในความถูกต้องจึงอาจเกิดการละเมิดวินัยได้ ในสมัยโบราณจึงหาวิธีการสร้างวินัยในตนเองให้กับผู้เรียนโดยอาศัยความเชื่อที่เป็นวิถีชีวิตของคนไทยกำกับดูแลความประพฤติอีกครั้งหนึ่ง ในปัจจุบันวิธีการดังกล่าวอาจไม่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องหาวิธีการในการสร้างวินัยในตนเองผ่านวิธีการอื่นที่เหมาะสมต่อไป

<u>การสอนด้านจิตใจ</u>

การสอนทางด้านจิตใจ จะเน้นถึงการสอนในเรื่องของคุณธรรม ความดีงามของการอยู่ร่วมกันกับคนในสังคม เน้นการมีสมรรถภาพทางจิตใจให้เข้มแข็ง และมีความสุข การสอนทางด้านจิตใจ ปรากฏให้เห็นในส่วนต่าง ๆ ของการเรียนกระบี่กระบอง ได้แก่ "การขึ้นพรหม" การขึ้นพรหมก่อนการรำอาวุธและการ

ต่อสู้ เป็นการเตือนให้ผู้เรียนระลึกถึง ธรรมหมวดที่เกี่ยวกับน้ำใจของมนุษย์ที่พึงมีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน 4 ประการ คือ ความปรารถนาดีต่อคนทั่วไป ต้องการให้เขามีความสุข (เมตตา) ความต้องการช่วยเหลือเมื่อเห็นบุคคลตกทุกข์ได้ยาก (กรุณา) ความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับผลดี หรือสนับสนุนส่งเสริมในสิ่งที่ดี (มุทิตา) และเมื่อพบว่า เมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยบนหลักความถูกต้องที่วางไว้ตามกติกาสังคม หมดทางที่จะให้ความเมตตา กรุณาแล้วสุดท้ายคือการรู้จักวางเฉย (อุเบกขา) ธรรมทั้ง 4 ประการนี้คือ พรหมวิหารสี่ อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ที่ครูไทยได้สอดแทรกกำกับไว้ในการเรียนการต่อสู้เพื่อให้บุคคลที่เรียนวิชาอันอาจเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นได้นั้น มีธรรมะเป็นเครื่องกำกับจิตใจอีกครั้งหนึ่ง

หลักธรรมสำหรับการเป็นคนดี ตามหลักพุทธศาสนาอีกประการหนึ่งคือ "ความกตัญญู" วิชากระบี่กระบองสอนให้ผู้เรียนมีความกตัญญูต่อผู้มีคุณ ประการแรกคือ คุณของพระมหากษัตริย์ผู้เป็นเจ้าชีวิตเจ้าแผ่นดิน เป็นศูนย์รวมของประเทศชาติ การแสดงความกตัญญูและคารวะต่อพระเจ้าแผ่นดินจะเห็นได้จาก "การถวายบังคม" ทุกครั้งก่อนการแสดง จากนั้นมาในท่าการรำอาวุธ อันถือเป็นท่าไหว้ครูของกระบี่กระบอง ผู้เรียนจะต้องรวบรวมสติให้มีสมาธิมั่นคง และระลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาการต่อสู้วิชากระบี่กระบองให้ สำหรับการแสดงความกตัญญูต่อครูนั้น จะเห็นได้ตั้งแต่ก่อนเริ่มการแสดงที่ต้องเริ่มจากการไหว้ครู (มีเครื่องตั้งและทำพิธีไหว้ครูก่อนแสดง) การรับมงคลจากผู้สอนอันเป็นการยอมรับถึงความเป็นศิษย์มีครู และขอครูเป็นกำลังใจในการต่อสู้ นอกจากนี้ทุกปีผู้เรียนกระบี่กระบองจะต้องทำพิธีไหว้ครูเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ และระลึกนึกถึงครูที่สร้างวิชากระบี่กระบองขึ้นมา รวมทั้งเป็นการแสดงความเคารพครูความระลึกนึกถึงคุณครูที่ให้ความรู้ในปัจจุบัน และเป็นการเตือนให้ผู้เรียนประพฤติตนเป็นคนดีตามคำสอนของครู ซึ่งผู้เรียนจะแสดงออกต่อครูด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน ยอมรับการสอนของครูด้วยดีเสมอ

สำหรับการสอนด้านสมรรถภาพทางจิตของครูในสมัยโบราณ ครูได้ใช้อุบายของการฝึกหนักเพื่อให้มีความอดทน เช่น การกระโดดท่าสามเหลี่ยมนาน ๆ วันละหลายครั้ง การฝึกตีเป้ายางทุกวันเป็นร้อยครั้ง การฝึกท่ารำบ่อย ๆ หลาย ๆ เที่ยว โดยไม่ยอมต่อท่าใหม่ให้ การฝึกให้รู้จักปรับตัวเข้าหาเพื่อนโดยการฝึกการต่อสู้ระหว่างเพื่อน ซึ่งอาจมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับบาดเจ็บจากการพลาดพลั้ง นอกจากจะฝึกความอดทน แล้วยังเป็นการฝึกการรู้จักให้อภัย จริงใจต่อเพื่อน อีกด้วย

<u>การสอนด้านปัญญา</u>

ปัญญาในที่นี้คือ การสอนให้รู้เท่าทันสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เหตุรู้ผล รู้จักการแก้ปัญหาและรู้จักการพิจารณาใคร่ครวญในการกระทำสิ่งที่ถูกที่ควร ที่เป็นคุณแก่ตนเองและสังคม การพัฒนาปัญญาสามารถทำได้โดยการฟัง (สุตมยปัญญา) คิดตาม (จินตมยปัญญา) และลงมือปฏิบัติ (ภาวนามยปัญญา)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการสอนที่ผ่านมาของครูไทยนั้น ได้ดำเนินรอยตามแนวคำสอนทางศาสนา คือ **ไตรสิกขา** ซึ่งประกอบด้วย ศีล เป็นส่วนที่ว่าด้วยความประพฤติของบุคคล สมาธิ เป็นส่วนที่ว่าด้วยคุณธรรม ความดี ความมีสมรรถภาพทางจิต และปัญญา อันเป็นส่วนของการรู้จักพิจารณานำความรู้ไปใช้ในทางที่ถูกที่ควร นอกจากนี้กระบวนการในการอบรมสั่งสอนยังก่อให้เกิดคุณธรรมตามคำสอนของพระพุทธศาสนาข้ออื่น ๆ ด้วย เช่น ความกตัญญูอันเป็นธรรมของคนดี มีธรรมในการดำรงชีวิตของการเป็นปุถุชนธรรมดาที่ประกอบด้วย สัจจะ คือความจริงใจต่อกัน ทมะ การรู้จักฝึกตนปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ควบคุมตนเองได้ ขันติ ความอดทนต่อความยากลำบาก ไม่หวั่นไหว มีความเพียรพยายาม และจาคะ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อช่วยเหลือเพื่อนไม่ใจแคบเอาแต่ใจตนเอง อาจกล่าวได้ว่าการสอนของครูไทยได้เน้นผู้ที่มี "ความรู้ด้านการต่อสู้ที่กำกับด้วยคุณธรรม" อย่างแน่นแฟ้น จนเป็นเนื้อเดียวกัน ซึ่งผู้ที่จะทำการถ่ายทอดความรู้ในปัจจุบัน ควรได้นำแนวทางการสอนเหล่านี้มาใช้ให้เหมาะกับสภาพปัจจุบัน ลักษณะของวิธีการถ่ายทอดดังกล่าว จัดได้ว่าเป็นการ "อบรมบ่มนิสัย" ผู้เรียนเป็นอย่างดี

การพิจารณาเนื้อหาการสอน ควรให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม ทั้งความรู้ด้านแบบแผนทักษะการต่อสู้ และคุณธรรมการต่อสู้ควรเลือกและจัดสรรให้เหมาะสม นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อเป็นการเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ก่อให้เกิดความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อวิชากระบี่กระบอง

7.2.4 คุณค่าของวัฒนธรรม (ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง) ในพัฒนศึกษา

พัฒนศึกษา คือ ศาสตร์ของการพัฒนา เพื่อการพัฒนา โดยการพัฒนา (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2540)

การพัฒนานี้จะพัฒนาในส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคมเพื่อให้กลับมาพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยผ่านการจัดการศึกษา และคนที่มีคุณภาพจะกลับไปพัฒนาสังคมอีกครั้งหนึ่ง

เนื่องจากในปัจจุบันการพัฒนาประเทศตามแนวกระแสหลักได้ละทิ้งการพัฒนามนุษย์ทางด้านจิตใจ ทำให้มนุษย์ในสังคมมีความรู้สึกโดดเดี่ยว และขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ สังคมไทยซึ่งเคยมีความสงบสุขภายใต้แนวคำสอนของพระพุทธศาสนาเปลี่ยนไป คนไทยเริ่มขาดความเชื่อทางศาสนา ขาดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต สังคมไทยจึงมีลักษณะดังนี้

- ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล กลายเป็นการเอาเปรียบแก่งแย่ง
- การอยู่อย่างสงบ กระทำการด้วยสันติวิธี กลายเป็นการชอบใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา
- ขาดความสำนึกและภูมิใจในความเป็นคนไทย แต่ภูมิใจและพอใจในการรับวัฒนธรรมภายนอกโดยไม่พิจารณา

- ขาดความเชื่อทางศาสนา และขาดการยึดมั่นในหลักธรรมที่แท้จริง ขาดความเสียสละ เพื่อส่วนรวม
- ขาดความอดทน อดกลั้น บากบั่นพากเพียร ในกิจการงานต่าง ๆ รวมทั้งขาดการควบคุมอารมณ์
- ขาดการระลึกรู้ในคุณของสิ่งอื่น หรือบุคคลอื่น ที่ทำให้ตนดำรงชีวิตอยู่ได้ จึงคิดถึงแต่ตนเองเป็นศูนย์กลางมากกว่าจะมองถึงสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

สภาพสังคมในลักษณะนี้ปรากฏให้เห็นได้ทุกวัน จากข่าวปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ดังนั้นประเทศไทยจึงได้มีแนวคิดในการปรับกระบวนทัศน์การพัฒนาประเทศใหม่ที่ให้ "คน" เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และมีแนวคิดของการพัฒนาสังคมไทยที่ผ่านวัฒนธรรมไทย

การพัฒนาด้วยวัฒนธรรม เป็นการนำเอาประสบการณ์ความชัดเจนและภูมิธรรม ภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมสืบกันไว้ในสังคมของตนออกมาใช้เป็นเครื่องมือในการที่จะเผชิญ ต้อนรับ ปรับปรน ดัดแปลง สร้างสรรค์ จัดทำสิ่งใหม่ ๆ ให้บังเกิดคุณค่าอำนวยประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมอย่างแท้จริง (กรรณิการ์ สัจกุล, 2537) การพัฒนาด้วยวัฒนธรรมสำหรับคนไทยควรเป็นการพัฒนาโดยใช้วัฒนธรรมไทยที่มีรากฐานมาจากพุทธศาสนามาใช้ให้เป็นประโยชน์มีค่าในสังคมไทย และประโยชน์นั้นอาจสามารถเกื้อกูลไปสู่สังคมโลกได้ ดังพระราชดำรัสของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี (2540: 9) ว่า

> ...สภาพของโลกในทุกวันนี้...สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวของอารยธรรมโลกในกระแสโลกาภิวัตน์ การที่สังคมไทยเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และพยายามปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต หรือวัฒนธรรมไทยใหม่ เพื่อสร้างสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและสามารถพึ่งตนเองได้ตามคติทางพุทธศาสนาแทนที่การล่องลอยไหลไปตามกระแสวัฒนธรรมโลก...อาจเป็นทางออกที่เป็นบทเรียนแก่สังคมอื่น ๆ ได้...

การพัฒนาสังคมไทยด้วยวัฒนธรรมไทย เป็นการพัฒนาตามวิถีไทยที่จัดได้ว่า เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนบนฐานของตนเอง แต่การที่จะพัฒนาด้วยวัฒนธรรม หรือการที่จะนำวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนาได้นั้น ตัวของวัฒนธรรมเองจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาก่อนเป็นอันดับแรก

การพัฒนาวัฒนธรรม หมายถึง การทำให้วัฒนธรรมได้รับการปรับปรุงและปรับตัวให้มีค่าสมสมัย และบังเกิดคุณประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมอันเป็นจริงที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน และกำลังก้าวเดินไปในอนาคต การพัฒนาวัฒนธรรมจะต้องมาจากการศึกษาให้เข้าใจถึงแก่นแท้สาระของวัฒนธรรมนั้น และทำการอนุรักษ์ เผยแพร่ แลกเปลี่ยนอย่างมีระบบต่อไป ในกรณีนี้ผู้วิจัยได้มีแนวคิดที่จะใช้ศิลปะการต่อสู้

ป้องกันตัวกระบี่กระบองซึ่งเป็นสื่อหรือเครื่องมือทางการศึกษาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรการศึกษามาเป็นเวลานาน มาใช้ในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนไทยที่สมบูรณ์ ในการจะใช้สื่อทางวัฒนธรรมเป็นสื่อทางการศึกษาได้อย่างมีคุณค่า และมีความหมายจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวัฒนธรรมในส่วนนี้ให้เข้าใจก่อนเป็นประการแรก

การศึกษาวัฒนธรรม

วัฒนธรรมนั้นเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ดังนั้นมรดกทางวัฒนธรรมทุกชนิดจึงมีหลักฐานที่แสดงถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ตั้งแต่อดีตที่ส่งผลกระทบมายังปัจจุบัน และอาจเสริมสร้างสิ่งที่ดีงามของวิถีชีวิตมนุษย์ต่อไปในอนาคต จากการศึกษาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองจะพบว่า วัฒนธรรมของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวนี้ ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 3 ส่วน (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2537) คือ

สัจธรรม คือความจริงที่มีอยู่ธรรมดา ตามภาวะธรรมชาติในส่วนของการต่อสู้ป้องกันตัวคือใช้เพื่อการต่อสู้ป้องกันตัว ในกรณีที่มีผู้เข้ามารุกรานหรือละเมิดความเป็นธรรมในตัวบุคคล หรือในแผ่นดิน

จริยธรรม คือข้อผูกพันที่โยงสัจธรรมนั้นเข้ากับชีวิตและสังคมมนุษย์ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวโดยธรรมชาติแล้วเป็นวิชาที่ต้องทำให้เกิดอันตรายต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากไม่มีข้อผูกพันที่โยงศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวนี้ให้เข้ากับชีวิตและสังคมมนุษย์ มนุษย์ในสังคมจะมีแต่ความเดือดร้อนวุ่นวาย ดังนั้นภูมิปัญญาคนไทยจึงได้จัดทำระเบียบ หรือแนวทางในการปฏิบัติตนต่อกัน ในการใช้ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวไปในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าทำลาย เช่น การห้ามนำวิชาไปทำร้ายบุคคลอื่น การไม่ข่มเหงรังแก อาฆาตพยาบาท การรู้จักยอมรับบุคคลอื่น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จัดเป็นจริยธรรมของวัฒนธรรมศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย

วัฒนธรรม คือ รูปแบบการปฏิบัติที่มีการกำหนดวางขึ้นมาเพื่อให้จริยธรรมปรากฏในวิถีชีวิตของสังคมมนุษย์ สิ่งที่ปรากฏในวัฒนธรรมของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่เป็นสื่อทางจริยธรรมได้ปรากฏให้เห็นทั้งในแบบแผนการเรียน แบบแผนการต่อสู้ และการปฏิบัติตนในการต่อสู้ เช่น พิธีการยกครู พิธีการไหว้ครู การปฏิญาณตนเป็นศิษย์ การถวายบังคม การขึ้นพรหม การรำอาวุธ การขอขมา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

เมื่อได้เรียนรู้และศึกษาจนมีความเข้าใจในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยและมีความเข้าใจในแก่นสาระแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำวัฒนธรรมนี้สืบทอดต่อไปภายหน้า การสืบทอดต่อไปข้างหน้าจะต้องสืบทอดด้วยปัญญาอย่างมีวิธีการ อาจเรียกได้ว่า "สืบสาน" (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2537)

สาน คือ การจัดสรรปรุงแต่งวัฒนธรรมที่สืบมาแต่เดิม ให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัยในสภาพปัจจุบันให้เป็นประโยชน์แก่คนที่ดำเนินชีวิตอยู่ในปัจจุบัน พร้อมทั้งจะเป็นฐานของการงอกงามต่อไปในภายหน้า และถ้าเป็นไปได้หากวัฒนธรรมของเราเป็นสิ่งที่ดี ก็ควรที่จะแผ่ขยายความนิยมออกไปในสังคมโลกด้วย ดังนั้น ในการสานวัฒนธรรม จะประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการคือ สานสิ่งที่สืบทอดจากอดีตให้เป็น

ประโยชน์ในปัจจุบัน สานสิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันให้พร้อมที่จะงอกงามต่อไปในอนาคต และสานสิ่งที่ตนมีน่าชื่นชมแผ่ความนิยมกว้างออกไปในโลก (พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต], 2537) เมื่อเป็นดังนี้จึงต้องกลับมาพิจารณาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยว่า มีแก่นเนื้อหาสาระอย่างไร มีส่วนประกอบใดที่สำคัญควรดำรงรักษาไว้และมีความสอดคล้องกับความคิดเห็น สอดคล้องกับประโยชน์ของคนในปัจจุบัน เมื่อได้พิจารณาแล้วจะพบว่าส่วนที่ควรดำรงรักษาไว้ ได้แก่ ส่วนของสัจจะธรรม คือความจริงในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว อันได้แก่ การใช้ในการป้องกันตัว และจริยธรรมที่กำกับให้การต่อสู้ป้องกันตัวนั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์ สำหรับในเรื่องของ รูปแบบต่าง ๆ ในวัฒนธรรมการต่อสู้ป้องกันตัว บางส่วนอาจต้องมีการปรับปรุง บางส่วนจะต้องดำรงรักษาไว้เพื่อสื่อสาระ และแสดงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย

รูปแบบที่ควรดำรงรักษาหรืออนุรักษ์ไว้ ได้แก่ แบบแผนเกี่ยวกับการแสดงการต่อสู้ทั้งหมดอันประกอบด้วย การใช้เครื่องอาวุธ การแต่งกาย การใช้ดนตรี ลำดับขั้นตอนการแสดง เช่น การถวายบังคม การขึ้นพรหม การรำไม้รำ เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสื่อสาระที่สำคัญ ที่แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของคนไทยที่ได้มีการพัฒนาแบบแผนของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ชัดเจน มีระบบระเบียบอันสะท้อนให้เห็นถึงความมี "สุนทรียธรรม" ของคนไทย

รูปแบบที่ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ได้แก่ รูปแบบของการเรียน หรือแบบแผนการเรียนที่ประกอบด้วยขั้นตอนของการเลือกศิษย์ การยกครู การปฏิญาณตน พิธีไหว้ครู การสอนทักษะ และการอบรมบ่มนิสัย พิธีกรรมบางอย่างในวิธีการถ่ายทอดความรู้อาจจัดทำให้รวบรัดอยู่ในขั้นตอนเดียว เช่น การยกครู การปฏิญาณตน การไหว้ครู รวมเป็นพิธีไหว้ครูเป็นขั้นตอนเดียว เรื่องของรูปแบบพิธีไหว้ครูนั้นเป็นพิธีกรรมที่ควรมีการดำรงไว้ เพราะเป็นพิธีกรรมที่เป็นที่ยอมรับของคนไทย และเป็นสื่อที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีคุณ เป็นการแสดงการยอมรับนับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ในการเข้าร่วมพิธีไหว้ครูร่วมกัน ยังก่อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มเดียวกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกว่า เราเป็นศิษย์ครูเดียวกัน เป็นศิษย์ร่วมสำนัก เปรียบเสมือนพี่น้องกัน ถ้าเผยแพร่สิ่งนี้ออกไปได้จะทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มคนได้อย่างมาก และเป็นการสอนให้คนรู้จักการยอมรับซึ่งกันและกัน พิธีกรรมนี้คนปัจจุบันอาจเห็นว่าเป็นเรื่องไร้สาระ ไม่มีความหมาย แต่พิธีกรรมนั้นมีความจำเป็นส่วนหนึ่งในสังคม พิธีกรรมเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งที่มีเนื้อหาสาระเพื่อที่จะสื่อให้คนในสังคมได้รับประโยชน์ แต่ที่สำคัญมากกว่านั้นคือ พิธีกรรมจะเป็นเครื่องฝึกวินัย หรือเป็นพื้นฐานในการที่จะฝึกฝนพัฒนาคนในด้านความประพฤติ ในการควบคุมกายและใจ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ทำตนตามใจชอบในขณะอยู่ร่วมพิธีกรรม นอกจากนี้พิธีกรรมเป็นการนำคนเข้าสู่ชุมชนที่ประกอบพิธีกรรมนั้น เช่น พิธีกรรมของการไหว้ครู กระบี่กระบองจะเป็นการนำกลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันเข้ามารวมกลุ่มกัน ภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน เกิดการเป็นกลุ่มพวก เกิดความรู้สึกผูกพันเป็นหนึ่งเดียวกัน อันจะทำให้สามารถยอมรับกฎกติกาของสังคมผู้เรียนกระบี่กระบองต่อไป เป็นการสอนผู้ที่เข้าสู่สังคมไปในทางอ้อม และสุดท้ายพิธีกรรมก่อให้

เกิดความเลื่อมใสศรัทธาผ่านรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจนไปสู่นามธรรมภายในต่อไป ดังนั้นในการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวให้กับคนในสังคมปัจจุบัน และสืบสานต่อไปในอนาคตจำเป็นต้องรักษาพิธีกรรมบางส่วนไว้ แต่ควรปรับปรุงให้เหมาะสมไม่ให้ยึดเยื้อ รุงรัง และมีสาระที่ชัดเจน สิ่งที่ควรปรับปรุงพัฒนาอีกประการหนึ่ง คือ การสอนทักษะและการอบรมบ่มนิสัย สองส่วนนี้ควรจัดให้เกิดการผสมผสานกลมกลืนกัน โดยผ่านการวางแผนกิจกรรมการสอนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เช่น กิจกรรมชมรม

วัฒนธรรมที่ได้รับการศึกษาให้เข้าใจในแก่นสารสาระและรู้จักดัดแปลง ปรับปรน ให้สมสมัย จะสามารถนำเข้ามาสู่ระบบของการศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้ในที่สุด ในที่นี้ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง ประกอบด้วยส่วนที่เป็นสาระที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ได้แก่ ตัวสัจธรรมของวิชา ส่วนที่เป็นจริยธรรมในสังคม และส่วนของวัฒนธรรมที่มีรูปแบบมีความหมายต่อสังคมครบถ้วน สามารถนำมาใช้เป็นสื่อในการพัฒนาให้คนไทยเป็นผู้ที่มี "สุนทรียธรรม" ในสังคมไทยได้ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือในปัจจุบันและศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง จะเป็นเครื่องมือที่สามารถรักษาความเป็น "ชาติไทย" ไว้ได้เช่นที่เคยผ่านมาในอดีต เพราะวัฒนธรรมเป็นส่วนที่แสดงออกถึงความเป็นชาติ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมคือการดำรงความเป็นชาติ ถ้าวัฒนธรรมของชาติถูกทำลายชาติก็ถูกทำลายด้วย ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองเป็นวัฒนธรรมที่ล้ำค่าในการรักษา "ความเป็นชาติ" มาแต่บรรพกาล ดังนั้นการดำรงไว้ซึ่งศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองให้คงอยู่ในปัจจุบัน จึงเท่ากับเป็นการดำรงรักษาชาติไว้ได้ อันเป็นการกระทำหน้าที่โดยตรงของวัฒนธรรมการต่อสู้ที่มีไว้เพื่อรักษา "ความเป็นชาติ" ตราบจนปัจจุบัน ดังความในพระราชดำรัสของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี (2538: 158) ความว่า

> ...ศิลปวัฒนธรรมเป็นอาภรณ์ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติบ้านเมือง ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมที่เด่น เป็นเอกลักษณ์ของตนเองสืบทอดมาเป็นเวลาช้านาน... ความเป็นเอกราชของแต่ละชาตินั้น หาใช่จะมีเพียงแสนยานุภาพที่เข้มแข็งในด้านการรบ หรือมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องมีศิลปวัฒนธรรมที่จะเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นเอกราชของชาติอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นการที่เราคนไทยทุกคนจะได้ช่วยกันทำนุบำรุงรักษา ส่งเสริม เผยแพร่ และปลูกฝังความนิยม ความชื่นชมในศิลปวัฒนธรรมแก่เยาวชนรุ่นต่อไป ให้เกิดความภาคภูมิใจ และหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนสร้างสิ่งที่ดีงามทางด้านวัตถุ และจิตใจ เพื่อเป็นศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของชาติสืบไป...

ในฐานะของนักพัฒนศึกษาที่ตระหนักถึงความสำคัญในการใช้มิติของวัฒนธรรมในการพัฒนา จึงได้ศึกษาเพื่อหาแก่นสารสาระของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง และนำความรู้ดังกล่าวอันเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมมาจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพในอันที่จะกลับมาพัฒนาสังคมต่อไป อันเป็นทางเลือกหนึ่งของมิติการใช้วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เข้าสู่การเป็นคนไทยที่มีความเป็นไทย

อย่างสมบูรณ์ ความเป็นคนไทยอาจดำเนินการผ่านวัฒนธรรมไทยได้หลายประการ ซึ่งประการหนึ่งที่ควรได้รับการอนุรักษ์ไว้คือ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย เพื่อให้เป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่มีความสนใจ และความถนัดในเรื่องของการต่อสู้มากกว่าวัฒนธรรมไทยด้านอื่น

การพัฒนาคนโดยใช้สื่อศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง จะสามารถพัฒนาคนไทยให้มีคุณลักษณะไทย เรียกว่า "สุนทรียธรรม" อันหมายถึงการแสดงออกอย่างงดงาม และสร้างสรรค์บนความถูกต้องของคนไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งลักษณะของการมีสุนทรียธรรมนี้ เป็นความจำเป็นและมีความสำคัญในการพัฒนาคนไทยในอนาคตตามวิถีไทย ในขณะที่สังคมไทยแสวงหาสื่อทางการศึกษา และทฤษฎีทางการศึกษาตามแนวทางตะวันตกมาจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนมาเป็นเวลานาน การใช้ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง เป็นตัวอย่างของการใช้สื่อทางการศึกษาแบบไทยที่มีแบบแผนการเรียนการสอน ความคิดความเชื่อ ตามวิถีไทย กล่าวคือ "สอนคนก่อนสอนหนังสือ" แนวคิดนี้ควรจะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาต่อไปในสังคมไทย ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ กล่าวว่า "ถ้าสักที่จะให้มีความรู้ทางเทคโนโลยีมากไม่พอ ต้องมีความเป็นคนดี รวมความแล้วต้องอบรมบ่มนิสัยให้ได้..." คนไทยควรจะเผยแพร่ความคิดทางการศึกษาที่เน้นการอบรมบ่มนิสัย ให้คนมีสุนทรียธรรมให้มากขึ้น เพราะจะเห็นได้ว่า การมีสุนทรียธรรมนั้น เป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม และมิใช่เป็นความต้องการเฉพาะในสังคมไทยเท่านั้น แต่คุณลักษณะของการมีสุนทรียธรรม ถ้าได้รับการเผยแพร่ไปในสังคมโลกจะทำให้โลกมีความสงบ การใช้แนวคิดของวัฒนธรรมไทยในการพัฒนาคนไทยนี้ อาจเรียกได้ว่า เป็นแนวทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวคือ พัฒนาบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยไม่ต้องพึ่งพิงสังคมอื่น อันเป็นทางเลือกทางหนึ่งที่ควรดำเนินการให้เกิดขึ้นในระบบการศึกษาของไทย

อย่างไรก็ตามการใช้วัฒนธรรมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนนั้น แม้ผู้ปฏิบัติการในระดับพื้นที่จะตระหนักถึงความสำคัญ และผลักดันงานมากเพียงใด ก็มีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ที่ตระหนักในความสำคัญในเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน ดังเช่น อาจารย์นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา ได้บรรจุวิชากระบี่กระบองให้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาพลศึกษาในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนพลศึกษากลาง และใช้หน่วยงานทางการศึกษาเป็นเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรมในส่วนนี้มาจนถึงปัจจุบัน สำหรับความรู้กระบี่กระบองที่เคยปรากฏอยู่ในสถาบันอื่น ๆ นั้นจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในภาวะปัจจุบันหากไม่ได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมที่ดีพอ อันจะทำให้ข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ที่มีค่าในเรื่องของการต่อสู้ป้องกันตัวสูญหายไป เพราะการสืบทอดต่อไปไม่สามารถกระทำได้ ดังนั้นในการพัฒนาวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้มีหน้าที่รับผิดชอบทางการศึกษาโดยตรง เพื่อดำเนินการเป็นตัวแทนในการประสานงานในส่วนต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาต่อไปในอนาคต

7.3 ข้อเสนอแนะ

7.3.1 การนำไปใช้

ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง ดังต่อไปนี้

1) ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้นในส่วนราชการที่มีความรับผิดชอบด้านการศึกษา เพื่อผลักดันให้มีความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานด้านการพัฒนากระบวนการสืบสานศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง และวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบไทย

2) ควรมีการจัดประชุมหรือสัมมนานักวิชาการ และครู เพื่อพิจารณาหลักสูตรการสอนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ต่อไป

3) ควรมีการสัมมนาผู้สอนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองในเรื่องของแนวคิด เนื้อหา และวิธีการสอนที่จะสามารถถ่ายทอดคุณลักษณะไทย และคุณค่าที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน

7.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1) ควรมีการวิจัยรูปแบบการสอนกระบี่กระบอง เพื่อถ่ายทอดคุณลักษณะไทย (สุนทรียธรรม) คุณค่า ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง

2) ควรมีการศึกษาองค์ความรู้ของกระบี่กระบองด้านต่าง ๆ เช่น การรวบรวมท่ารำอาวุธของสำนักต่าง ๆ ที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับอาวุธในการรบแบบโบราณ เป็นต้น

3) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของกระบี่กระบองที่มีกับหน่วยอื่นของสังคม เช่น กระบี่กระบองกับนาฏศิลป์ไทย กระบี่กระบองกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ฯลฯ

4) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับทักษะของวิชากระบี่กระบองที่ถ่ายโยงสู่ทักษะกีฬาสากล หรือทักษะของกระบี่กระบองที่มีต่อการพัฒนาร่างกายของผู้เรียนเมื่อเปรียบเทียบกับกีฬาสากล

5) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ที่ผ่านการเรียนกระบี่กระบองในแง่ของความประพฤติ ความคิดเห็นต่อสังคม

ตารางที่ 7 สรุปภาพรวมของการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย

วัตถุประสงค์	ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย			สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
	1.การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์	2.การศึกษาภาคสนาม	3.การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ		
1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย	ข้อมูลจาก 1. เอกสาร 2. มุขปาฐะ			วิวัฒนาการแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 การทหารและการรบสมัยโบราณ ระยะที่ 2 เริ่มการทหารและการรบสมัยใหม่ ระยะที่ 3 การทหารและการรบสมัยใหม่ คุณลักษณะไทยมีลักษณะเป็นองค์รวม ประกอบด้วย กตัญญูกตเวที วิริยะ ขันติ สามัคคี พรหมวิหารสี่ คุณค่าประกอบด้วย คุณค่าในวิชา คุณค่าในตัวผู้เรียน และคุณค่าในสังคม กระบวนการถ่ายทอดเน้นอบรมทักษะคู่อบรมบ่มนิสัย โดยมีครูเป็นสื่อต้นแบบที่มีคุณภาพ	<u>การนำไปใช้</u> 1. ควรมีการจัดตั้งสถาบันในหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบด้านการศึกษา ผลักดันให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง 2. สัมมนานักวิชาการ ครู เพื่อพัฒนาหลักสูตรการสอนวิชากระบี่กระบอง 3. สัมมนาครูผู้สอนเรื่องแนวคิดและวิธีการสอน <u>การวิจัยในอนาคต</u> 1. ควรมีการวิจัยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดคุณลักษณะไทย คุณค่า ในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง
2. เพื่อวิเคราะห์เชิงคุณภาพในด้านคุณลักษณะไทย คุณค่า และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง		ศึกษาข้อมูล 6 สนาม โดยวิธีการ 1. สังเกต 2. สัมภาษณ์ผู้สอนผู้เรียน 3.สนทนากลุ่มผู้เรียน		ปัจจุบันคุณลักษณะไทยในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบองมีทั้งกตัญญูกตเวที วิริยะ ขันติ สามัคคี พรหมวิหารสี่ แต่เป็นลักษณะแยกส่วน คุณค่าที่พบมีคุณค่าในวิชา คุณค่าในผู้เรียน และคุณค่าในสังคม แต่เป็นคุณค่าที่ไม่สมบูรณ์ กระบวนการถ่ายทอดเน้นเฉพาะการอบรมทักษะบางทักษะ โดยมีครูเป็นสื่อต้นแบบที่มีความชำนาญในกระบี่กระบองพอสมควร	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์	ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย			สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
	1.การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์	2.การศึกษาภาคสนาม	3.การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ		
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการถ่ายทอดคุณลักษณะไทย คุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง			ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันพิจารณาวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ	ในอนาคต กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง ควรมีทั้งอบรมทักษะและอบรมบ่มนิสัย โดยยึดหลักไตรสิกขา และมีครูเป็นสื่อต้นแบบที่มีคุณภาพ คุณลักษณะไทยควรเป็นลักษณะของ "สุนทรียธรรม" และมีคุณค่าครบสมบูรณ์ทั้งคุณค่าในวิชา คุณค่าในผู้เรียน และคุณค่าในสังคม	คุณลักษณะไทย คุณค่าในศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวกระบี่กระบอง 2. ควรมีการศึกษาองค์ความรู้ของกระบี่กระบอง เช่น การรวบรวมท่าร่ำของสำนักต่าง ๆ การรวบรวมเกี่ยวกับเครื่องอาวุธโบราณ เป็นต้น 3. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของกระบี่กระบองที่มีต่อหน่วยอื่นของสังคม เช่น ในนาฏศิลป์ไทย 4. ควรมีการวิจัยทางวิทยาศาสตร์การกีฬาเกี่ยวกับทักษะกระบี่กระบองที่จะเชื่อมโยงสู่ทักษะกีฬาสากล 5. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ที่เรียนวิชากระบี่กระบองในแง่ของความประพฤติ ความคิดเห็นต่อสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย